

Statist. O.

997

997

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: DR. ILLYEFALVI L. LAJOS

BUDAPEST HATÁSA A KRIMINALITÁSRA

ÍRTA

DR. HACKER ERVIN

62. KÖTET

1931

2. SZÁM

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALA

Ara 5 pengő

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: DR. ILLYEFALVI I. LAJOS

BUDAPEST HATÁSA A KRIMINALITÁSRA

ÍRTA

DR. HACKER ERVIN

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA

1930 — 7853

M. T. ARABIAN, SYTAIA
NOVEMBER 1932
1932 641

NOV 1932
SYTAIA
1932

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Bevezetés	5
I. A tények	7
II. A tények magyarázata	23
A) <i>A Budapest kriminalitását hátrányosan befolyásoló kriminogén tényezők</i>	23
1. A sűrűbb lakosságnak és a lakásviszonyoknak a kihatása.....	23
2. A fővárosban való nehezebb megélhetés	26
3. A fővárosban élő kriminálisabb elemek kihatása	32
4. Az iparosok és a gyári munkásság jelenlétének és az ezzel összefüggő társadalmi feszültségnek a kihatása	35
5. A fővárosba odavándorolt lakosság új tartózkodási helyén való ismeretlenségének és ottléte tartamának hatása	38
6. A fővárosban a bűnözésre kínálkozó több alkalom	43
a) Az összlakosságnak kínálkozó bűnözési alkalmak	43
b) A visszaeső és megrögzött büntetettek számára kínálkozó különös bűnözési alkalmak	49
B) <i>A Budapest kriminalitását kedvezően befolyásoló kriminogén tényezők</i>	51
1. A fővárosban nagyobb számban élő kisebb kriminalitású nőnek a kihatása	51
2. A Budapesten észlelhető jobb műveltségi viszonyoknak és a lakosság nagyobb fegyelmezettségének kriminogén kedvező kihatása.....	56
3. A Budapesten jelentkező jobb szociális gondozásnak kedvező kihatása	62
Befejezés	66

Bevezetés.

Valamely társadalom bűnözésének alakulása igen jelentékeny mértékben függ attól a helytől, amelyben az illető társas közület létének természetes feltételeit találja.

A város és a vidék — eltérő gazdasági, kulturális és erkölcsi fiziognómiájának megfelelően — a bűnözésben is eltérő képet mutat. Az adatok mindenütt a városnak némely tekintetben magasabb kriminalitásáról tesznek tanúságot.

De a kriminalitás iránya is eltérő a városokban. Joggal mondható, hogy a városokban úgyszólván speciális kriminalitással találkozunk. Így a vágyon elleni deliktumoknak, azután az ú. n. raffinált bűncselekményeknek is java része a városokra esik. Azt lehet mondani, hogy a városok kriminalitása sokkal inkább bír gazdasági színezettel, mint a vidéknek a bűnözése, amit főleg talán a városoknak erősebben kapitalisztikus berendezésével lehet magyarázni.

A város és a vidék kriminalitása fokának eltérő voltát különféle okokkal kísérlük összefüggésbe hozni; közvetve talán főleg gazdasági és erkölcsi tényezők idézik elő eme eltéréseket és e mellett a város lakosságának fokozott sűrűsége is behatással van, amint hogy a sűrűbb lakosság — ceteris paribus — mindenkor szaporítja az emberek érdekei közötti összeütközéseket és közvetve azután kriminalitásokat is.

Ezen eltéréseket magyarázza az a társadalmi feszültség is, amely a mai társadalmi renddel együtt jár és amely főleg a nagyvárosokban fokozottabban érezteti hatását és lecsapolást gyakran épen a jog rendjén kívül talál. Ezenfelül a nagyvárosokban a létért folytatott küzdelem is nehezebb, a szükségletek nemcsak nagyobb számúak, hanem ezenfelül nehezebben is elégíthetők ki. Azután a városi életnek fokozott munkája, lázas sietsége, ideges gyorsasága, a testi

és szellemi erőknek nem egyszer a végletekig való túlfokozása is az egyénben a csábításokkal szemben való ellenállási képességet csökkenti, különösen akkor, amidőn a bűncselekmények elkövetésére még bő alkalom is kínálkozik. A városoknak fejlettebb gazdasági élete főleg a vagyon elleni bűncselekmények elkövetésére nyújt bő alkalmat. A városokban felhalmozott rengeteg ingó vagyon a sivárabb gazdasági viszonyok miatt ki nem elégített szükségleteknek és vágyaknak tiltott úton való kielégítésére magától kínálkozik. Míg a kisebb helyeken keresni kell a bűnözésre való alkalmat, addig a nagyvárosokban ezek önként kínálkoznak.

Helytelen okoskodás volna, ha az eltérést talán a vidék lakossága erkölcsiségének és becsületességének erősebb alapokon való nyugvásával akarnók magyarázni. Hiszen a legtöbb statisztika ezen most tárgyazott ellentétek szembeállításánál nem is a büntettes lakóhelyét veszi alapul, hanem a bűncselekményeknek elkövetési helyét; így a vidékről nap-nap után a városokba jövő munkásoknak ezrei, akik a városban, az ott levő gyárakban munkaalkalmat keresnek és találnak is, a parasztok, hogy termékeiket eladják, mások ismét, hogy a városokban kedvteléseiket kielégítsék, végeredményben a városoknak a terhére esnek. S a városokban meghúzódó sok selejtes elem is akárhányszor épen a városokban hasonló elemekre talál, vagy esetleg társak nélkül is a kínálkozó alkalmat felhasználva bűncselekményeket követ el. Végül a városi bércaszárnyákban való összezsúfolttság is csak növeli az emberek között jelentkező surlódási felületet és közvetve a város kriminalitását is.

Az imént jelzett és még számtalan más körülménynek a hatása tehát erősen hozzájárul a város kriminalitásának a fokozásához.

Azonban tévedés lenne azt hinni, hogy a városokban hiányoznak a kriminalitásra jótékony hatást gyakorló tényezők, amelyek az imént felsorakoztatott, a kriminalitást hátrányosan befolyásoló tényezők hatását legalább bizonyos mértékig ellensúlyozzák. Ilyenekül jelentkeznek a városokban a jobb műveltségi viszonyok, a népesség széles rétegeinek művelésére hivatott különféle intézmények, mint például a számosabb iskola, valamint az elemi ismeretek elsajátítását és a továbbképzést célzó különféle iskolák, egyesületek, népkönyvtárak. Itt volnának felemlíthetők azok az intézmények, amelyek a városok népességének jobb szociális gondozását biztosítják, mint például a városokban tökéletesebben megszervezett rendőrség, vagy a városi népesség egészségügyi ápolását jobban biztosító tökéletesebb és nagyobb számú kórház, amelyek a népesség teljesítő képességét kedvezően befolyásolván, közvetve megélhetésüket könnyítik és kriminalitásukat is csökkentik.

Az imént jelzett szempontoknak megfelelően munkatervünk a következő lesz.

Először a tények megismerésére törekedünk és Budapestnek kriminalitását hazánk vidékének kriminalitásával fogjuk összehasonlítani; itt meg kíséreljük majd annak a tisztázását is, hogy Budapest kriminalitásának iránya mennyiben tér el a vidék kriminalitásának irányától.

Másodszor tisztázni akarnók a Budapest kriminalitását hátrányosan befolyásoló tényezőket.

Harmadszor reámutatni óhajtanánk azokra a kriminogén tényezőkre, amelyek Budapest lakosságának bűnözését csökkentik és kedvezően befolyásolják és amelyek — előre jelezzük — Budapest kriminalitását némely tekintetben a törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városok, sőt még a nagyközségek kriminalitásának szintje alá szorítják. A jelenség magyarázata kézenfekvő; hazánkban sehol sem találunk olyan tökéletesen megszervezett és olyan számos népjóléti és hasonló, a kriminalitást csökkentő intézményt, mint éppen fővárosunkban!

I. A tények.

1. Budapest és a többi város és a vidék kriminalitása közötti különbségek vázolásánál munkánkat két részre osztjuk.

Elsősorban a kriminalitást illetőleg általában és a legfontosabb bűncselekményi csoportok tekintetében jelentkező különbségeket akarjuk vázolni.

Csak ezután akarunk a fontosabb deliktumok tekintetében jelentkező különbségek bemutatására áttérni; ez utóbbiak kiderítése annál fontosabb, mert hiszen éppen csak ezen, a kriminalitás irányában jelentkező eltérések ismerete révén válik lehetségessé a kriminogén tényezők felkutatása.

Hogy néhány békeévnnek kriminalitásában jelentkező eltéréseket is megismerjünk, visszamentünk az e tárgyban rendelkezésünkre álló legrégebbi adatokra, az 1903. évben gyűjtött bűnügyi statisztikai eredményekre. Eltekintve a világháború legutolsó évétől és az azt követő legzavarosabb idők-től, azaz az 1918—1920. évektől, amely időkre nézve az adatok gyűjtése és közzététele elmaradt, vizsgálódásainkat az 1905—1928. évekre terjesztettük ki.

Ezekben az években Budapest, a többi város és a vidék kriminalitása között a következő eltérések mutatkoztak :

Budapest és a vidék kriminalitása. — 1905—1928.

Év; a bűncselekmények megnevezése	100.000 tizenkét éven felüli egyénre esett elítélt (elkövetési hely szerint)					
	Budapesten	más tj. váro- sokban	r. t. városok- ban	10.000-nél népesebb községekben	más helyen	Magyar- országon általában
1905—1908. évek átlagában. ¹⁾						
Összes bűncselekmények	613·9	880·6	716·9		723·5	
Személy elleni bűncselekmények	265·2	427·1	403·8		396·8	
Vagyon « « 	310·4	344·1	218·2		230·3	
1909—1913. évek átlagában. ²⁾						
Összes bűncselekmények	842	1.107	1.112	937	960	
Állam elleni bűncselekmények	39	73	68	77	74	
Társadalom « « 	42	52	53	51	46	
Személy « « 	317	524	582	548	527	
Vagyon « « 	446	442	395	251	290	
Egyéb « « 	18	16	14	10	23	
1914. ³⁾						
Összes bűncselekmények	982	1.060	1.097	752	816	
Személy elleni bűncselekmények	326	462	527	410	418	
Vagyon « « 	469	447	433	225	273	
1915. ⁴⁾						
Összes bűncselekmények	801	729	880	613	654	
Személy elleni bűncselekmények	214	253	358	273	275	
Vagyon « « 	451	367	427	255	291	
1916. ⁵⁾						
Összes bűncselekmények	841	791	758	550	601	
Személy elleni bűncselekmények	200	232	271	244	243	
Vagyon « « 	510	452	406	243	286	

¹⁾ Magyarország bűnügyi statisztikája az 1904—1908. évekről, Budapest, 1910. Általános jelentés, 62—64. oldal. A kriminalitás ebben az időszakban az összes lakossághoz viszonyított.

²⁾ Magyarország bűnügyi statisztikája az 1909—1913. évekről. Budapest, 1919. Általános jelentés, 155. oldal; ebben az időszakban a bűnözés már 100.000 tizenkét éven felüli lakoshoz viszonyított.

³⁾ Az abszolút számokat lásd: Annuaire statistique hongrois. 22. (1914.) évfolyam. Budapest, 1916. 348. oldal. — A kriminalitás kiszámításánál alapul vett lakosságot lásd: Magyarország bűnügyi statisztikája az 1909—1913. évekről. Budapest, 1919. Általános jelentés, 157. oldal; e szerint a 12 éven felüli lakosság 1910-ben volt Budapesten 706.000, a többi tj. városban 953.000, a r. t. városokban 1.094.000, más helyen 10.129.000, összesen: 12.882.000. A 10.000-nél népesebb községek lakosságára vonatkozó adatok hiányoznak; ezért kriminalitása elkülönítve nem volt kiszámítható.

⁴⁾ Az abszolút számokat lásd: Magyar statisztikai évkönyv. 23. (1915.) évfolyam. Budapest, 1918. 350. oldal.

⁵⁾ Az abszolút számokat lásd: Magyar statisztikai évkönyv. 24—26. (1916—1928.) évfolyam. Budapest, 1924. 270. oldal.

Budapest és a vidék kriminalitása. — 1905—1928. (Folytatás.)

Év ; a bűncselekmények megnevezése	100.000 tizenkét éven felüli egyénre esett elítélt (elkövetési hely szerint)					
	Budapesten	más tj. váro- sokban	r. t. városok- ban	10.000-nél népesebb községekben	más helyen	Magyar- országon általában
1917.¹⁾	A) Abszolút számokban.					
Összes bűncselekmények	726	815	786	584		624
Személy elleni bűncselekmények	135	218	226	129		144
Vagyon « «	485	513	486	303		327
1921.²⁾						
Összes bűncselekmények	765	897	882	940	756	799
Személy elleni bűncselekmények	166	241	252	334	271	258
Vagyon « «	463	535	519	505	390	439
1922.²⁾						
Összes bűncselekmények	1.088	1.344	1.117	1.455	947	1057
Személy elleni bűncselekmények	189	278	296	360	295	285
Vagyon « «	738	875	695	829	525	625
1923.³⁾						
Összes bűncselekmények	1.143	1.810	1.680	1.765	1.200	1.348
Személy elleni bűncselekmények	227	369	457	460	345	356
Vagyon « «	758	1.015	965	942	687	779
1924.³⁾						
Összes bűncselekmények	1.299	1.779	1.498	1.582	1.289	1.378
Személy elleni bűncselekmények	238	443	429	448	399	389
Vagyon « «	874	972	804	797	688	758
1925.³⁾						
Összes bűncselekmények	1.074	1.649	1.300	1.284	1.048	1.149
Személy elleni bűncselekmények	259	452	445	462	372	381
Vagyon « «	630	769	592	540	484	544

¹⁾ Az abszolút számokat lásd: Magyar statisztikai évkönyv, 24—26. (1916—1918.) évfolyam. Budapest, 1924. 270. oldal.

²⁾ Az abszolút számokat lásd: Magyar statisztikai évkönyv, 27—30. (1919—1922.) évfolyam, Budapest, 1925. 251. oldal. A kriminalitás megállapításánál alapul vett lakosságot a Magyar statisztikai évkönyv 36. (1928.) évfolyamának (Budapest, 1929.) 326—327. oldalain levő adatok összevetésével számítottuk ki; e szerint élt 1920-ban 12 éven felüli lakos Budapesten körülbelül 782.000, a többi tj. városban 476.500, a r. t. városokban 853.500, a 10.000-nél népesebb községekben 450.000, más helyen 3.536.000, összesen 9.080.000.

³⁾ Az abszolút számokat lásd: Magyar statisztikai évkönyv, 31—33. (1923—1925.) évfolyam. Budapest, 1917. 319. oldal.

Budapest és a vidék kriminalitása. — 1905—1928. (Folytatás.)

Év; a bűncselekmények megnevezése	100.000 tízenkét éven felüli egyénre esett elítélt (elkövetési hely szerint)					
	Budapesten	másfj. városok- ban	r. t. városok- ban	10.000-nél népesebb községekben	más helyen	Magyar- országon általában
1926.¹⁾	A) Abszolút számokban.					
Összes bűncselekmények	1.112	1.536	1.206	1.052	922	1.042
Állam elleni bűncselekmények	49	55	58	45	44	47
Társadalom «	252	423	223	191	149	197
Személy «	327	479	460	401	366	385
Vagyon «	485	579	465	415	363	413
1927.²⁾						
Összes bűncselekmények	1.121	1.350	1.257	1.135	989	1.081
Állam elleni bűncselekmények	51	82	70	84	58	62
Társadalom «	230	321	260	297	197	227
Személy «	392	405	458	380	377	392
Vagyon «	448	542	469	374	357	399
1928.³⁾						
Összes bűncselekmények	1.303	1.397	1.203	1.150	1.008	1.113
Állam elleni bűncselekmények	47	67	65	51	25	48
Társadalom «	282	270	260	254	128	239
Személy «	391	508	395	403	230	404
Vagyon «	583	552	483	442	204	420
1921—1925. évek átlagában.						
Összes bűncselekmények	1.073	1.495	1.295	1.405	1.048	1.146
Személy elleni bűncselekmények	216	356	375	413	336	334
Vagyon «	694	833	715	722	555	629
1926—1928. évek átlagában.						
Összes bűncselekmények	1.178	1.428	1.222	1.112	973	1.079
Állam elleni bűncselekmények	49	68	64	60	42	53
Társadalom «	255	338	258	247	158	221
Személy «	370	464	438	395	324	393
Vagyon «	505	558	472	410	308	411

A fenti számadatoknál még kifejezőbben tükröztetik vissza a Budapest, a többi város és a vidék kriminalitása közti eltéréseket a következő különbségi koefficiensek, amelyeket a kriminalitásra általában, valamint a legfontosabb bűncselekmények csoportjára, a személy és a vagyon elleni deliktumokra vonatkozólag számítottunk ki.

¹⁾ Magyar Statisztikai Évkönyv, 34. (1926.) évfolyam, Budapest, 1928, 291. old.

²⁾ Magyar Statisztikai Évkönyv, 35. (1927.) évfolyam, Budapest, 1929, 280. old.

³⁾ Magyar Statisztikai Évkönyv, 36. (1928.) évfolyam, Budapest, 1929, 326. old.

Budapest és a vidék kriminalitása. — 1905—1928. (Folytatás.)

Év; a bűncselekmények megjelölése	A t.j., r. t. városok, a 10.000-nél népesebb községek és más helyek kriminalitása Budapest kriminalitásához viszonyítva				
	Budapest	más t.j. városok	r. t. városok	10.000-nél népesebb községek	más helyek
1905—1908.	B) Viszonyszámokban.				
Összes bűncselekmények	1·00	1·43	1·16		
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·61	1·52		
Vagyon „ „	1·00	1·10	0·70		
1909—1913.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·31	1·33	1·11	
Állam elleni bűncselekmények	1·00	1·86	1·74	1·97	
Társadalom „ „	1·00	1·23	1·26	1·21	
Személy „ „	1·00	1·65	1·85	1·74	
Vagyon „ „	1·00	0·99	0·88	0·56	
Egyéb „ „	1·00	0·88	0·77	0·55	
1914.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·07	1·11	0·76	
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·41	1·61	1·25	
Vagyon „ „	1·00	0·95	0·92	0·48	
1915.					
Összes bűncselekmények	1·00	0·91	1·09	0·76	
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·18	1·67	1·27	
Vagyon „ „	1·00	0·81	0·94	0·56	
1916.					
Összes bűncselekmények	1·00	0·94	0·90	0·65	
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·16	1·35	1·22	
Vagyon „ „	1·00	0·88	0·79	0·47	
1917.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·12	1·08	0·80	
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·61	1·67	0·95	
Vagyon „ „	1·00	1·05	1·00	0·62	
1921.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·17	1·15	1·22	0·98
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·45	1·51	2·01	1·63
Vagyon „ „	1·00	1·15	1·12	1·09	0·84
1922.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·23	1·02	1·33	0·87
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·47	1·56	1·90	1·56
Vagyon „ „	1·00	1·18	0·94	1·12	0·71

Budapest és a vidék kriminalitása. — 1905—1928. (Vége.)

Év ; a bűncselekmények megjelölése	A t.j., r. t. városok, a 10.000-nél népesebb községek és más helyek kriminalitása Budapest kriminalitásához viszonyítva				
	Budapest	más t.j. városok	r. t. városok	10.000-nél népesebb községek	más helyek
1923.	B) Viszonyszámokban.				
Összes bűncselekmények	1·00	1·58	1·47	1·54	1·05
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·62	2·01	2·02	1·51
Vagyon „ „	1·00	1·33	1·27	1·24	0·90
1924.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·37	1·15	1·21	0·99
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·86	1·80	1·88	1·67
Vagyon „ „	1·00	1·11	0·91	0·91	0·77
1925.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·53	1·21	1·19	0·97
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·74	1·71	1·78	1·43
Vagyon „ „	1·00	1·22	0·93	0·85	0·76
1926.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·38	1·08	0·94	0·82
Állam elleni bűncselekmények	1·00	1·12	1·18	0·91	0·89
Társadalom „ „	1·00	1·68	0·88	0·75	0·59
Személy „ „	1·00	1·46	1·40	1·22	1·12
Vagyon „ „	1·00	1·19	0·95	0·85	0·78
1927.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·20	1·12	1·01	0·88
Állam elleni bűncselekmények	1·00	1·60	1·37	1·64	1·13
Társadalom „ „	1·00	1·39	1·13	1·29	0·85
Személy „ „	1·00	1·03	1·16	0·96	0·96
Vagyon „ „	1·00	1·20	1·04	0·83	0·79
1928.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·07	0·92	0·88	0·77
Állam elleni bűncselekmények	1·00	1·42	1·38	1·08	0·53
Társadalom „ „	1·00	0·95	0·92	0·90	0·45
Személy „ „	1·00	1·29	1·01	1·03	0·58
Vagyon „ „	1·00	0·94	0·82	0·75	0·35
1921—1925. évek átlagában.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·39	1·20	1·30	0·97
Személy elleni bűncselekmények	1·00	1·64	1·73	1·91	1·55
Vagyon „ „	1·00	1·20	1·03	1·04	0·79
1926—1928. évek átlagában.					
Összes bűncselekmények	1·00	1·21	1·03	0·95	0·82
Állam elleni bűncselekmények	1·00	1·38	1·30	1·22	0·85
Társadalom „ „	1·00	1·32	1·01	0·96	0·61
Személy „ „	1·00	1·25	1·18	1·07	0·87
Vagyon „ „	1·00	1·10	0·93	0·81	0·60

A számadatok arról tesznek tanúságot, hogy míg a személy, állam és társadalom elleni bűncselekményeknél a kriminalitás — kevés kivétellel — a vidéken magasabb, mint Budapesten, addig a vagyon elleni kriminalitás viszont kevés kivétellel Budapesten magasabb, mint a vidéken; az utóbbi tétel alól épen csak a vidéki nagyobb városokban találunk kivételt, ahol a vagyon elleni kriminalitás néhány évben valamivel magasabb volt, mint Budapesten, mert — amint ezt alább majd hosszasan fogjuk kifejteni — a vidéken azok a kriminalgénelógiai szempontokból fontos faktorok, amelyek Budapesten a kriminalitást kedvezően befolyásolják (például jobban megszervezett rendőrség, tökéletesebb népjóléti intézmények stb.), a vidéki városokban hiányoznak, tehát hatásuk nem érvényesülhet.

Főleg a több éves időszakokra vonatkozó, a békeévekre, illetve a világháborútól messzebbre fekvő évekre vonatkozólag kiszámított átlagok, amelyek annyira-mennyire már normálisabb viszonyokat tükröztetnek vissza, mutatják pregnánsan a most említett, a társadalmi életben jelentkező törvényszerűségeket.

Ezeket a kriminalitás tekintetében most jelzett eltéréseket tükröztetik még vissza a következő táblázatban foglalt adatok is.

Időszak ; a bűncselekmények megnevezése	A bűnözés eltért (+ —) az általánostól %-ban				
	Budapest	más tj. városokban	r. t. váro- sokban	10.000-nél népesebb községek- ben	más helyen
1905—1908. évek átlagában.					
Összes bűncselekmények	— 15.0	+ 21.7		— 0.9	
Személy elleni bűncselekmények	— 33.2	+ 7.6		+ 1.7	
Vagyon elleni bűncselekmények	+ 34.7	+ 49.5		— 5.2	
1909—1913. évek átlagában.¹⁾					
Összes bűncselekmények	— 12.5	+ 15.6	+ 17.3	— 2.4	
Állam elleni bűncselekmények	— 64.3	—	— 7.4	+ 5.4	
Társadalom elleni bűncselekmények	— 26.8	+ 3.9	+ 6.2	+ 0.9	
Személy „ „	— 41.1	— 2.6	+ 9.9	+ 2.2	
Vagyon „ „	+ 53.6	+ 53.2	+ 39.5	— 13.2	
Egyéb bűncselekmények	+ 28.6	+ 44.2	+ 32.1	— 9.7	
1926—1928. évek átlagában.					
Összes bűncselekmények	+ 9.1	+ 32.3	+ 13.2	+ 3.0	— 9.8
Állam elleni bűncselekmények	— 7.5	+ 28.3	+ 20.7	+ 13.2	— 20.7
Társadalom elleni bűncselekmények	+ 15.3	+ 52.9	+ 16.7	+ 11.7	— 28.5
Személy „ „	— 5.8	+ 18.0	+ 11.4	+ 0.5	— 17.5
Vagyon „ „	+ 22.8	+ 35.7	+ 14.8	— 0.2	— 25.0

¹⁾ Magyarország bűnügyi statisztikája az 1909—1913. évekről. Budapest, 1919. Általános jelentés, 155. oldal.

2. Az egyes legfontosabb deliktumokra, illetve deliktumcsoportokra vonatkozólag pedig a 16. és a következő oldalakon levő számadatok tükröztetik vissza a Budapest, a többi város és a vidék kriminalitása közt jelentkező különbségeket.¹⁾

A táblázat adatai nagy vonásokban — kevés kivétellel — megerősítik a fentebb jelzett társadalmi törvényszerűségeket.

A legjelentősebb vagyron elleni bűncselekmény, a lopás tekintetében egyedül a megfigyelések utolsó szakában, az 1924—1928. években találkozunk azzal a jelenséggel, hogy az elkövetett lopások száma — 100.000 tizenkét éven felüli lakoshoz viszonyítva — Budapesten, ha az országos átlagnál valamivel, a vidékénél pedig jóval magasabb volt, mégis a városok és a nagyközségek kriminalitásán jóval alul maradt; ez a tény azzal magyarázható, hogy a világháborút követő ezekben az időkben Budapesten a közszükségleti cikkek olcsó árusítására, valamint a rendészet és a népjóléti intézkedések kifejllesztésére különös gondot fordítottak.

A táblázatban találunk adatokat a kriminalitásnak a különféle bűncselekményi csoportok és az egyes bűncselekmények közt való százalékos megoszlására nézve is.

Ezen adatok összehasonlításánál és egybevetésénél futólagos szemlélet után arra a téves konklúzióra juthatnánk, hogy a Budapest kriminalitásában olyan nagy szerepet játszó vagyron elleni bűncselekmények talán apadtak volna a későbbi megfigyelési periódusokban. Ezen következtetés alapján azután tévesen esetleg ama további konklúzióra juthatnánk, hogy éppen

¹⁾ A táblázatban levő átlagokat, illetve a kiszámításuknál felhasznált abszolút számadatokat lásd: Magyarország bűnügyi statisztikája az 1909—1913. évekről, Budapest, 1919. 28—29. oldal, illetve az 1924—1928. évi Statisztikai Évkönyvekben, a má idézett helyeken. A kriminalitás kiszámításánál szükséges népességi adatokat lásd fentebb, valamint az 1900. évre vonatkozólag: Magyarország 1910. évi népszámlálása, VI. rész (Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 64. kötet. Budapest, 1920.) 8. és 17. old., a 10.000-nél több lakossal bíró községek népességét pedig lásd: Magyar Statisztikai Évkönyv. 1911. évf. Budapest, 1912. 15. old.; ezen adatok szerint 1900-ban volt Budapest összlakossága 732.000, a többi tj. városoké 1,137.000, a r. t. városoké 1,368.000, a nagyközségeké 783.000, a vidéké 12,818.000, összesen 16,838.000; az 1904—1908. években a kriminalitás azért viszonyítottat az összlakosságra, mert a 12 éven felüli lakosságra vonatkozó adatok hiányoznak. Hasonló okoknál fogva nem állt módunkban az 1909—1913. éveket felölelő időszakban a nagyközségeknek, a 10.000-nél népesebb községeknek kriminalitását külön kimutatni. A politikai bűncselekményekre vonatkozólag az átlagok csak az 1926—1928. évek adatai alapján számítottak ki, mert az 1924—1925. évekből ezek az adatok az elkövetési hely szerint elkülönítve nem állanak rendelkezésünkre. Hasonló okokból a munkásbiztosítási kihágások átlagai csak az 1926—1928. évek adatai alapján, a csalárd és vétkes bukás átlagai csak az 1924—1925. évek adatai alapján, a fegyveres erő elleni bűncselekmények és a hatóság és közcsend elleni kihágások átlagai csak az 1924—1925. évek átlagai alapján, az egyéb államellenes bűncselekmények, az egyéb személy elleni bűncselekmények és végül az egyéb vagyron elleni bűncselekmények átlagai pedig csak az 1926—1928. évek adatai alapján számítottak ki.

ezen Budapesten legfontosabb és legjelentősebb bűncselekményi csoport apadása folytán Budapest nagyobb kriminalitásának jelentősége aktualitásából veszít.

Ez a következtetés azonban elhamarkodott lenne, mert ha a bűnügyi statisztikai adatokat jobban szemügyre vesszük, úgy egészen más konkluzióra kell jutnunk.

A legutolsó táblázatokban¹⁾ elkülönítve találjuk a bűncselekményi csoportoknál az egyes deliktumokat.

Ezen egyes deliktumokat alaposan szemügyre véve arról győződhetünk meg, hogy közöttük elég sok az inkább csak rendészeti jellegű kihágás. Megállapítható azután még az is, hogy épen ezeknek a száma nőtt meg erősen a későbbi megfigyelési periódusok során.

Ilyen deliktumokként volnának említhetők az állam elleni bűncselekmények sorából a hatóság és közcsend elleni kihágások és az anyakönyvi kihágások, a társadalom elleni bűncselekmények sorában pedig a sajtótörvény elleni deliktumok, a közveszélyes munkakerülés, a közbiztonság elleni kihágások, a közrend és közszemérem elleni kihágások, a közegészség és testi épség elleni kihágások, a munkásbiztosítási jogszabályok elleni kihágások, végül a vallás elleni kihágások (ez utóbbiak közé soroltatnak a vasárnapi munkaszünet be nem tartását tárgyazó kihágások is!); ezen cselekmények egy része a korábbi megfigyelési időszakokban még nem is voltak pönalizálva, tehát akkor a statisztikai adatgyűjtés tárgyát még nem képezték.

Ha ezeket a deliktumokat elhagyjuk, úgy a kriminalitásnak fejlődési irányzata egészen más képet mutat, amint ez a következő táblázatból tűnik ki.

A 22. oldalon levő táblázat adatai azt mutatják, hogy a fejlődési folyamat oda vezet, hogy eltérően a békeévektől, ma a kriminalitásnak nagyobb része irányul a vagyon ellen, hogy a lakosság sokkal nagyobb mértékben követ el épen olyan bűncselekményeket, amelyek hazánk fővárosának kriminalitásában erősebben jutnak szerephez.

Ezen jelenséget, a vagyon elleni kriminalitásnak megnövekedését a világháború által előidézett gazdasági eltolódások és leromlás eléggé megmagyarázzák.

Tehát az a helyzet, hogy épen a Budapesten olyan nagy számban elkövetett vagyon elleni bűncselekmények számának megnövekedése problémánknak ma különösen nagy jelentőséget ad.

3. A továbbiak során először a Budapesten hatásosabban érvényesülő, a kriminalitást hátrányosan befolyásoló kriminogén tényezőket akarjuk szemügyre venni.

¹⁾ Lásd A kriminalitás iránya Budapesten és a vidéken című táblázatot.

A kriminalitás iránya Budapestén és a vidéken.

Átlag 1904—1908-ban																				
Sorszám	A bűncselekmények megnevezése	Elítelt személyek száma					A kriminalitás százalékos megoszlása					100.000 egyőre esett elítelt (elkövetési hely szerint)								
		Budapest	tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	Budapest	tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	Budapest	tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összcse	
1	Politikai bűntények és vétések	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Hatóságok büntetőjogi védelme	50	227	285	95	1.914	2.571	1-0	2-3	2-3	2-3	2-1	2-0	7	20	21	12	15	15	
3	Pénzhamisítás	18	43	37	9	164	271	0-3	0-4	0-3	0-2	0-2	0-2	2	3	3	1	1	1	
4	Hivatali és ügyvédi büntett és vétés	5	24	34	4	116	183	0-1	0-3	0-3	0-1	0-1	0-1	1	2	2	—	1	1	
5	Fegyverserő elleni büntett és vétés	—	5	75	1	71	152	—	0-6	—	—	—	0-2	—	—	6	—	1	1	
6	Hatóság és közszend elleni kihágások	45	209	275	128	2.961	3.618	0-9	2-1	2-2	3-0	3-2	3-0	6	19	20	17	23	22	
7	Anyakönyvi kihágások	6	197	164	66	2.337	2.770	0-1	2-0	1-3	1-6	2-5	2-2	1	18	12	9	18	17	
8	Egyéb bűncselekmények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6—8 alattak összesen		51	406	439	194	5.298	6.388	1-0	4-1	3-5	4-6	5-7	5-2	7	37	32	26	41	39	
Állam elleni bűntettek és vétések összesen		124	705	870	303	7.568	9.565	2-4	7-1	7-0	7-2	8-1	7-7	17	62	64	39	59	57	
1	Vallás elleni bűntettek és vétések	1	10	6	7	223	247	—	0-1	—	0-2	0-3	0-2	—	1	—	1	2	2	
2	Szemérem elleni bűntettek és vétések	36	63	54	27	352	532	0-7	0-6	0-4	0-6	0-4	0-4	5	5	4	3	3	3	
3	Okirathamisítás	27	85	129	23	429	693	0-5	0-9	1-1	0-5	0-5	0-5	4	8	9	3	3	4	
4	Gyújtogatás stb.	7	21	24	14	553	619	0-1	0-2	0-2	0-3	0-6	0-5	1	2	2	2	4	4	
5	Sajtótörvény elleni deliktumok	39	27	27	13	31	137	0-8	0-3	0-2	0-3	—	0-1	5	2	2	2	—	1	
6	Közszélyes munkakerülés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7	Közbiztonság elleni kihágások	35	46	51	11	267	410	0-7	0-5	0-4	0-3	0-3	0-3	5	4	4	1	2	2	
8	Közrend és közszemérem elleni kihágások	9	31	31	16	286	353	0-2	0-3	0-2	0-4	0-3	0-3	1	3	2	2	2	2	
9	Közegészség és testi épség elleni kihágások	37	137	179	66	1.827	2.246	0-8	1-4	1-5	1-6	1-9	1-9	5	12	13	9	14	13	
10	Munkabiztonsági kihágások	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	Vallás stb. elleni kihágások	1	34	12	4	602	653	—	0-3	0-1	0-1	0-6	0-5	—	3	1	—	5	4	
12	Egyéb bűncselekmények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5—12 alattak összesen		121	275	300	110	2.998	3.799	2-5	2-8	2-4	2-7	3-1	3-1	16	24	22	14	23	22	
Társadalom elleni bűncselekm. összesen		192	454	513	181	4.550	5.890	3-8	4-6	4-1	4-3	4-9	4-7	26	40	37	23	35	35	

3) Nagyközségek 10.000-en felüli lélekszámmal,

A kriminalitás iránya Budapesten és a vidéken. (Folytatás.)

Átlag 1904—1908-ban																			
Sorszám	A bűncselekmények megnevezése	Elítelt személyek száma					A kriminalitás százalékos megoszlása					100.000 egyénre esett elítélt (elkövetési hely szerint)							
		Budapest	t. f. városok	t. f. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	Budapest	t. f. városok	t. f. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	Budapest	t. f. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	
1	Magánosok elleni erőszak	39	68	76	33	483	699	0-7	0-7	0-6	0-9	0-5	0-5	5	6	6	4	4	4
2	Személyesszabadság, levéltitok megsértése	5	19	20	11	226	281	0-1	0-2	0-1	0-3	0-2	0-2	1	2	2	1	2	2
3	Rágalmazás	87	244	291	83	1.750	2.455	1-6	2-5	2-3	2-0	1-9	1-9	12	21	21	11	14	15
4	Becsületstérs	1.572	3.009	4.023	1.137	27.061	36.802	31-4	30-1	32-5	27-1	29-1	29-6	21-4	265	264	145	211	218
5	Ember élete elleni büntett és vétség	26	76	94	36	798	1.028	0-5	0-8	0-7	0-9	0-8	0-8	3	7	7	5	7	6
6	Párviadal	16	73	92	6	62	249	0-3	0-7	0-7	0-2	—	0-2	2	6	7	1	1	1
7	Testi sértés	496	1.342	1.838	945	23.341	27.962	9-8	13-5	14-9	22-5	25-2	22-5	68	118	134	121	180	166
8	Magánlakásértés	12	57	86	27	766	948	0-2	0-6	0-7	0-6	0-8	0-7	2	5	6	3	6	6
9	Egyéb bűncselekmények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Személy ellen elkövetett bűncselekm. össz.	2.253	4.888	6.520	2.278	54.485	70.424	44-6	49-1	52-5	54-5	58-5	58-4	307	430	477	291	425	418
1	Lopás	1.435	2.305	2.836	834	16.246	23.656	28-6	23-1	22-8	20-0	17-5	19-1	197	203	207	106	126	140
2	Rablás	9	16	27	5	113	170	0-1	0-1	0-2	0-1	0-1	0-1	1	1	2	1	1	1
3	Zsarlás	24	38	53	12	341	468	0-4	0-4	0-4	0-3	0-3	0-3	3	3	4	2	3	3
4	Sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés	516	437	367	110	1.483	2.913	10-2	4-4	3-0	2-6	1-7	2-3	70	39	27	14	11	18
5	Jogtalan elajátítás	83	182	212	56	2.094	2.627	1-6	1-8	1-7	1-3	2-2	2-1	11	17	16	7	17	16
6	Orgazdaság, bűnpártolás	139	258	313	96	1.753	2.559	2-8	2-6	2-5	2-3	1-9	2-0	19	22	23	12	14	15
7	Csalás	98	101	97	24	286	606	2-0	1-0	0-8	0-6	0-3	0-5	14	9	7	3	2	4
8	Más vagyonának rongálása	13	69	65	37	970	1.154	0-2	0-7	0-5	0-9	1-1	0-9	2	6	5	5	7	6
9	Csalárd és vétkes bukás	8	55	61	9	75	208	0-1	0-6	0-5	0-2	—	0-2	1	5	4	1	1	1
10	Szerencseláték által elkövetett kihágás	81	254	261	158	1.546	2.300	1-6	2-6	2-1	3-8	1-6	1-9	11	22	19	20	12	14
11	Tulajdon elleni kihágás	81	192	234	78	1.674	2.259	1-6	1-9	1-9	1-9	1-8	1-8	11	17	17	10	13	13
12	Egyéb bűncselekmények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vagyon elleni bűncselekmények összesen	2.487	3.807	4.626	1.419	28.581	38.920	49-2	39-2	38-4	34-0	28-5	31-2	340	344	331	181	207	231
	Mindössze	5.056	9.954	12.429	4.181	93.179	124.799	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	890	878	909	534	726	741

1) Nagyközségek 10.000-en felüli lélekszámmal.

A kriminalitás iránya Budapesten és a vidéken. (Folytatás.)

Sorszám	A bűncselekmények megnevezése	Átlag 1909—1913-ban											
		Elkövetett személyek száma						A kriminalitás százalékos megoszlása					
		Budapest	tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	Budapest	tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen
1	Politikai bűntények és vétések	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Hatóságok büntetőjogi védelme	99	264	286	83	2.122	2.864	1-6	2-4	2-3	1-7	2-4	2-4
3	Pénzhamisítás	17	29	29	11	137	223	0-3	0-3	0-2	0-2	0-1	0-1
4	Hivatali és ügyvédi büntett és vétés.	15	43	46	16	157	277	0-3	0-4	0-4	0-3	0-2	0-2
5	Fegyveres erő elleni büntett és vétés	1	3	8	1	246	259	—	—	—	—	0-3	0-2
6	Hatóság és közszemély elleni kihágások	58	253	275	129	2.635	3.350	1-0	2-3	2-2	2-9	2-9	2-8
7	Anyakönyvi kihágások	4	136	125	108	2.166	2.539	—	1-3	1-0	2-3	2-4	2-1
8	Egyéb bűncselekmények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6—8	alattiak összesen	62	389	400	287	4.801	5.655	1-0	3-6	3-2	5-2	5-3	4-9
	Állam elleni büntettek és vétések összesen	194	728	769	348	7.463	9.502	3-2	6-7	6-1	7-4	8-3	7-8
1	Vallás elleni büntettek és vétések	2	7	9	5	201	224	—	—	—	0-1	0-3	0-1
2	Személyek elleni büntettek és vétések	61	102	82	37	526	808	1-1	0-9	0-7	0-8	0-6	0-7
3	Okirathamisítás	40	90	144	43	480	797	0-6	0-8	1-2	0-9	0-5	0-6
4	Gyújtogatás stb.	9	22	30	19	467	547	0-1	0-2	0-2	0-4	0-5	0-4
5	Sajtótörvény elleni deliktumok	34	29	29	14	17	123	0-5	0-2	0-2	0-3	—	—
6	Közveszélyes munkakerülés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Közbiztonság elleni kihágások	91	44	41	11	140	327	1-6	0-5	0-3	0-2	0-1	0-3
8	Közrend és közszemély elleni kihágások	12	34	45	12	195	298	0-2	0-3	0-4	0-2	0-2	0-3
9	Közegészség és testi épség elleni kihágások	51	200	235	126	2.251	2.863	0-9	1-9	1-9	2-8	2-6	2-4
10	Munkabiztonsági kihágások	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Vallás stb. elleni kihágások	1	22	15	14	599	651	—	0-2	0-1	0-3	0-7	0-5
12	Egyéb bűncselekmények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5—12	alattiak összesen	189	329	365	177	3.202	4.592	3-2	3-1	2-9	3-8	3-6	3-8
	Társadalom elleni bűncselekm. összesen	301	550	630	281	4.876	6.638	5-0	5-0	5-0	6-0	5-6	5-3

¹⁾ Nagyközségek 10.000-en feletti lélekszámmal.

A kriminalitás iránya Budapesten és a vidéken. (Folytatás.)

		Átlag 1909—1913-ban																
Sorszám	A bűncselekmények megnevezése	Elítélt személyek száma					A kriminalitás százalékos megoszlása					100.000 tizenkét éven felüli egyénre esett elítélt (elkövetési hely szerint)						
		Budapest	t. f. városok	t. f. városok ¹⁾	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	Budapest	t. f. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek				összesen			
													Budapest	t. f. városok	t. f. városok	más helyek	összesen	
1	Magánosok elleni erőszak	20	37	23	10	350	440	0-3	0-3	0-1	0-2	0-4	0-3	3	4	2	4	4
2	Személyes szabadság, levéltitok megsértése	4	19	19	7	178	227	—	0-1	0-1	0-1	0-2	0-1	1	2	2	2	2
3	Rágalmazás	95	270	329	88	1.731	2.513	1-6	2-5	2-5	1-7	2-1	2-0	14	28	30	18	19
4	Becsület sértés	1.600	3.349	4.311	1.386	28.631	39.277	26-6	30-7	34-8	29-3	32-3	32-0	227	351	393	297	305
5	Ember élete elleni büntett és vétség	51	92	94	51	902	1.190	0-9	0-8	0-8	1-0	1-0	1-0	7	10	9	9	9
6	Párviadal	10	61	73	5	47	196	0-1	0-5	0-6	0-1	—	0-1	1	7	6	—	1
7	Testi sértés	517	1.373	1.696	926	20.468	24.980	8-6	12-6	13-4	19-3	22-6	20-2	73	144	155	211	194
8	Magánlaksértés	15	48	69	35	817	984	0-3	0-4	0-6	0-7	0-9	0-8	2	5	6	8	8
9	Egyéb bűncselekmények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Személy ellen elkövetett bűncselekm. össz.		9.312	5.249	6.614	2.508	53.124	69.807	28-4	47-9	52-9	52-4	59-5	56-5	328	551	803	549	542
1	Lopás	1.716	2.377	2.489	812	13.073	20.467	28-5	21-9	20-0	17-1	14-6	17-0	243	249	228	137	161
2	Rablás	24	19	23	10	113	189	0-4	0-1	0-2	0-2	0-1	0-1	3	2	2	1	1
3	Zsarlás	48	80	71	22	431	652	0-8	0-7	0-6	0-3	0-5	0-5	7	9	7	5	5
4	Sikkasztás, zártörés, hűtlen kezeltetés	554	566	371	125	1.314	2.030	9-3	5-2	2-8	2-8	1-5	2-3	78	59	34	14	23
5	Jogtalan elcsajátítás	85	185	199	65	1.649	2.183	1-4	1-7	1-8	1-3	1-9	1-7	12	19	17	17	17
6	Orgazdaság, hűnpártolás	202	279	319	125	1.574	2.499	3-3	2-5	2-5	2-8	1-7	1-9	29	29	27	17	18
7	Csalás	192	248	228	84	643	1.395	3-2	2-3	1-9	1-7	0-7	1-1	27	26	21	7	10
8	Más vagyonának rongálása	8	63	65	37	891	1.064	0-1	0-5	0-5	0-8	1-0	1-0	1	7	6	9	8
9	Csalárd és vétkes bukás	12	61	60	15	92	240	0-2	0-5	0-5	0-3	0-1	0-1	2	7	6	1	2
10	Szerencseláték által elkövetett kihágás	255	273	332	194	1.767	2.821	4-2	2-5	2-6	4-1	2-0	2-2	36	28	30	20	22
11	Tulajdon elleni kihágás	119	276	328	127	2.311	3.161	2-0	2-5	2-6	2-8	2-6	2-5	17	29	30	24	25
12	Egyéb bűncselekmények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vagyon elleni bűncselekmények összesen		3.215	4.427	4.485	1.616	23.858	37.801	53-4	40-4	38-0	34-3	26-7	30-4	455	464	410	262	292
Mindössze		6.022	10.954	12.498	4.753	89.381	123.648	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	853	1.149	1.141	929	968

¹⁾ Nagyközségek 10.000-en felüli lélekszámmal.

A kriminalitás iránya Budapesten és a vidéken. (Folytatás.)

Átlag 1924—1928-ban

Sorszám	A bűncselekmények megnevezése	Elített személyek száma							A kriminalitás százalékos megoszlása							100.000 tízeznetű éven felüli egyénre esett elített (elkövetési hely szerint)						
		Budapest							Budapest							Budapest						
		tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyen	összesen			tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyen	összesen			tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyen	összesen		
1	Politikai bűntények és vétségek	37	27	22	8	70	164	0-3	0-4	0-2	0-1	0-2	0-2	5	6	3	2	2	3	3		
2	Hatóságok büntetőjogi védelme	182	111	199	88	598	1.178	2-1	1-6	1-8	1-6	1-7	1-8	23	23	23	20	17	20	20		
3	Pénzhamisítás	8	6	4	7	18	43	—	—	0-4	0-1	—	—	1	1	—	1	—	1	1		
4	Hivatali és ügyvédi büntített és vétség	73	50	79	24	105	331	0-9	0-7	0-6	0-4	0-3	0-5	9	11	9	5	3	5	5		
5	Fegyveres erő elleni büntített és vétség	1	3	7	1	11	23	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—		
6	Hatóság és közszend elleni kihágások	51	99	145	64	470	829	0-6	1-5	1-3	1-1	1-3	1-2	6	21	17	14	13	14	14		
7	Anyakönyvi kihágások	4	4	12	21	206	247	—	—	0-1	0-4	0-6	0-4	1	1	1	5	6	4	4		
8	Egyéb bűncselekmények	92	150	238	161	775	1.416	1-1	2-1	2-1	2-8	2-2	2-1	12	32	28	36	22	23	23		
	6—8 alattiak összesen	147	283	395	246	1.451	2.492	1-7	3-6	3-5	4-3	4-1	3-7	19	54	46	55	41	41	41		
	Állam elleni büntettek és vétségek összesen	448	450	706	374	2.253	4.231	5-0	6-3	6-5	6-5	6-3	6-2	57	94	82	83	63	70	70		
1	Vallás elleni büntettek és vétségek	2	5	14	9	88	118	—	—	0-1	0-1	0-2	0-2	—	1	2	2	3	2	2		
2	Szemérem elleni büntettek és vétségek	210	172	330	165	964	1.841	2-3	2-5	3-2	2-8	2-8	2-7	27	36	38	37	27	30	30		
3	Okirathamisítás	57	46	68	36	194	401	0-6	0-6	0-5	0-6	0-5	0-6	7	10	8	8	6	7	7		
4	Gyujtogatás stb.	14	31	48	43	353	489	0-2	0-4	0-4	0-8	1-0	0-1	2	6	6	10	10	8	8		
5	Sajtóforgó elleni deliktumok	45	5	7	1	2	60	0-5	—	—	—	—	—	6	1	1	—	—	1	1		
6	Közveszélyes munkakerülés	391	82	82	14	44	613	4-3	1-1	0-7	0-3	0-1	0-8	50	17	10	3	1	10	10		
7	Közbiztonság elleni kihágások	116	14	21	6	44	201	1-3	0-2	0-2	0-1	0-1	0-1	3	3	2	1	1	1	1		
8	Közrend és közszemérem elleni kihágások	15	15	16	9	38	93	0-2	0-2	0-1	0-1	0-1	0-1	2	3	2	2	2	1	1		
9	Közegészség és testi épség elleni kihágások	282	455	741	648	3.332	5.458	3-1	6-4	7-0	11-6	9-3	7-9	36	96	87	144	94	90	90		
10	Munkaszbiztosítási kihágások	481	519	437	144	365	1.946	5-3	7-3	7-1	2-5	1-0	2-9	62	110	51	32	10	32	32		
11	Vallás stb. elleni kihágások	2	32	103	68	901	1.106	—	0-4	0-9	1-2	2-6	1-7	—	6	12	15	26	18	18		
12	Egyéb bűncselekmények	130	14	25	24	36	229	1-4	0-2	0-2	0-4	0-1	0-3	17	3	3	5	1	4	4		
	5—12 alattiak összesen	1.462	1.136	1.432	914	4.762	9.706	16-1	15-8	13-2	16-2	13-3	14-1	187	239	168	202	134	160	160		
	Társadalom elleni bűncselekm. összesen	1.745	1.380	1.892	1.167	6.361	13.555	19-2	19-3	17-4	20-5	17-8	18-2	223	292	222	259	180	206	206		

¹⁾ Nagyközség 10.000-on felüli lélekszámmal.

A kriminalitás iránya Budapesten és a vidéken. (Vége.)

Sorszám	A bűncselekmények megnevezése	Ellítélt személyek száma										A kriminalitás százalékos megoszlása							100.000 tizenkét éven felüli egyénre (elkövetési hely szerint) esett ellítélt																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		Budapest					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok					t. l. városok					r. t. városok									

1) Nagyközségek 10.000-en felüli lélekszámmal.

A kriminalitás százalékos megoszlása Budapesten és a vidéken.

Bűncselekmények megnevezése	Átlag 1904—1908-ban						Átlag 1909—1913-ban						Átlag 1924—1928-ban					
	Budapest	tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	Budapest	tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen	Budapest	tj. városok	r. t. városok	nagyközs. ¹⁾	más helyek	összesen
Állam elleni bűncselekmények	2.4	7.1	7.0	7.2	8.1	7.7	3.2	6.7	6.1	7.4	8.3	7.8	5.0	6.3	6.5	6.5	6.3	6.2
Társadalom elleni bűncselekmények	3.8	4.6	4.1	4.3	4.9	4.7	5.0	5.0	5.0	6.0	5.5	5.3	19.2	19.3	17.4	20.5	17.8	18.2
Személy elleni bűncselekmények	44.6	49.1	52.5	54.5	58.5	56.4	38.4	47.9	52.9	52.4	59.5	56.5	27.6	30.4	33.7	33.0	38.0	34.8
Vagyon elleni bűncselekmények	49.2	39.2	36.4	34.0	28.5	31.2	53.4	40.4	36.0	34.2	26.7	30.4	48.2	44.0	42.4	40.0	37.9	40.8
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Állam elleni bűncselekmények (az előbbi táblázatban 6—8. alatt felsorolt rendszeti jellegű bűncselekmények le- vonásával)	1.5	3.3	3.6	2.8	2.7	2.7	2.4	3.3	3.1	2.4	3.2	3.1	4.0	3.3	3.4	2.8	2.7	3.0
Társadalom elleni bűncselekmények (az előbbi táblázatban 5—12. alatt felsorolt rendszeti jellegű bűncselekmények levonásával)	1.4	1.9	1.9	1.8	1.8	1.9	1.7	2.1	2.2	2.4	2.0	2.1	3.8	4.4	5.1	5.5	5.4	5.1
Személy elleni bűncselekmények	46.1	52.7	55.8	58.7	64.2	61.4	40.1	51.3	56.3	58.0	65.4	61.6	33.5	37.4	40.5	41.5	46.0	42.4
Vagyon elleni bűncselekmények	51.0	42.1	38.7	36.7	31.3	34.0	55.8	43.3	38.4	37.2	29.4	33.2	58.7	54.9	51.0	50.2	45.9	49.5
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

¹⁾ Nagyközségek 10.000-en felüli lélekszámmal.

Hatásukat kellően felbecsülni természetesen csak akkor tudjuk, ha ezeknek eltérő jelentkezését és érvényesülését Budapesten kívül a vidéki városokban és más helyeken is — már amennyire e tekintetben adatok rendelkezésünkre állanak — szintén szemügyre vesszük.

Csak azután térünk majd át a Budapesten kedvező hatást kiváltó kriminogén tényezők ismertetésére.

Eleve hangsúlyozzuk, hogy a tényezők hatásának számtanilag meghatározható kimutatására természetesen még csak gondolni sem lehet!

Tudatában kell lennünk annak, hogy valamely bűncselekmény létrejötte számos körülménynek az eredménye és hogy ezen kriminogén tényezők hatásának elkülönítetten való megfigyelésére nem igen nyílik mód; ezeknek csak együttes hatása figyelhető és állapítható meg.

Szabatos, számszerű eredményekre ezek a kutatások már csak azért sem vezethetnek, mert a kriminalaetiológiai megfigyelések komplikált, számtalan tényező által befolyásolt lélektani tömegjelenségeket tárgyaznak, amelyeknél az egyes emberi cselekedetek belső, lelki folyamatát nem tudjuk nyomon követni.

A kriminalaetiológia morális tudomány és épen ezért a fizikai világrendet jellemző matematikai biztonsággal nem derítheti ki és nem állapíthatja meg minden egyes tételét és a törvényszerűségeket előidéző tényezők közötti összefüggéseket.

II. A tények magyarázata.

A) A Budapest kriminalitását hátrányosan befolyásoló kriminogén tényezők.

1. A sűrűbb lakosságnak és a lakásviszonyoknak a kihatása.

1. Valamely társadalom bűnözésének alakulása igen jelentékenyen függ attól a helytől, amelyen és azoktól az életviszonyoktól, amelyek közt az életét éli.

Az életviszonyok alakulása többek közt függ a lakosság strukturájától is: attól, hogy az illető hely lakosságának sűrűsége milyen.

A sűrűbb lakosság — ceteris paribus — mindenkor szaporítja az emberek érdekei közötti összeütközéseket és következményképen kriminalitásukat is.

A lakosságnak a sűrűsége tehát kriminalaetiológiai szempontból hatást vált ki. Ott, ahol sűrűbb a lakottság, a kriminalitás — hasonló körülmények közt — mindenkor magasabb lesz.

Ezen kriminogén tényezőnek hazánk fővárosában és a vidéken való eltérő alakulását a következő táblázat szemlélteti:¹⁾

¹⁾ Lásd: Magyarország 1910. évi népszámlálása, VI. rész, Budapest 1920. 8—16. old. — Az 1920. évi népszámlálás, VI. rész, Budapest, 1929. 7—8. old.

Terület	Népsűrűség □ km-kint			Terület	Népsűrűség □ km-kint		
	1900	1910	1920		1900	1910	1920
Budapest székesfőváros..	3.774-8	4.538-0	4.788-6	Esztergom r. t. város..	194-6	194-3	197-4
Debrecen tj. v.	78-4	96-9	107-8	Gyöngyös r. t. város...	365-3	406-9	352-1
Győr tj. v.	695-2	820-4	926-6	Kaposvár r. t. város...	433-7	574-3	705-6
Hódmezővásárhely tj. v.	80-0	82-1	80-1	Kőszeg r. t. város	172-3	183-1	184-0
Kecskemét tj. v.	66-2	72-9	77-9	Nyíregyháza r. t. város.	123-4	142-5	161-7
Miskolc tj. v.	813-2	970-9	1.074-9	Pápa r. t. város.....	295-3	341-5	337-7
Pécs tj. v.	619-8	701-8	669-8	Szentés r. t. város.....	79-2	80-0	82-0
Sopron tj. v.	259-5	261-0	271-1	Székszárd r. t. város...	185-2	199-3	187-0
Szeged tj. v.	126-2	149-1	155-9	Szombathely r. t. város	825-0	1.031-5	1.157-0
Székesfehérvár tj. v.	268-1	305-2	325-9	Vác r. t. város	258-5	291-5	298-5
Tj. városok általában....	281-4	352-5	372-0	Veszprém r. t. város...	276-7	290-0	305-7
Cegléd r. t. város.....	104-5	117-9	128-7	Vármegyék	54-2	69-2	72-5
Eger r. t. város	417-6	452-4	463-7	Magyarország összesen .	59-2	81-9	85-9

Bár a nagy külterülettel bíró városokban mutatkozó népsűrűség erősen megzavarja az összképet, mégis a számadatok meglehetősen következetességgel mutatják, hogy míg Budapesten a népsűrűség a többi helyen mutatkozó népsűrűségnek sokszorosa, addig a törvényhatósági joggal felruházott városok népsűrűsége meghaladja a rendezett tanácsú városokban megállapítható népsűrűséget, viszont a vármegyei területeken jelentkező népsűrűség mélyen ez utóbbi alatt marad.

A Budapesten mutatkozó népsűrűség azonban később, az 1925. évben még nagyobb volt. Egyes kerületekben, már az 1920. évben is, a népsűrűség az általánosnak sokszorosára emelkedett.

Ezeket az utóbbi tényeket tükröztetik vissza a következő táblázatnak adatai, amelyek a budapesti székesfővárosi statisztikai hivatal adatgyűjtéseinek eredményét képezik.¹⁾

Városrész	Népsűrűség □ km-kint	
	1920	1925
Budapest általában	²⁾ 4.980-0	5.150-0
Jobbpart	1.970-0	2.080-0
Balpart	8.440-0	8.680-0
I. kerület	1.680-0	1.770-0
II. „	5.690-0	5.930-0
III. „	1.520-0	1.650-0
IV. „	36.230-0	33.780-0
V. „	13.680-0	13.860-0
VI. „	11.510-0	11.770-0
Ebben a 37—38. statiszt. kerület	50.940-0	49.910-0
VII. kerület	15.150-0	15.550-0
Ebben az 51—52. statiszt. kerület	59.640-0	59.140-0
„ „ 53—54. „ „	67.360-0	68.070-0
„ „ 55—57. „ „	49.830-0	49.900-0
VIII. kerület	43.560-0	43.810-0
Ebben a 62. statiszt. kerület	40.410-0	40.160-0
„ „ 63—67. „ „	51.570-0	51.610-0
IX. kerület	8.050-0	8.640-0
X. „	1.450-0	1.600-0

¹⁾ Lásd: Budapest székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve 17. (1929.) évfolyam, Budapest, 1929. 6. old.

²⁾ Az előző táblázattal szemben mutatkozó eltérés oka az, hogy ott a népsűrűség megállapításánál a Dunaterület is figyelembe vétetett.

2. A népsűrűségnek Budapesten kriminalaetiológiai szempontokból hátrányos alakulását bizonyos mértékig ellensúlyozzák a fővárosunkban utóbb mutatkozó jobb lakásviszonyok, amelyek a következő táblázatból tűnnek ki.¹⁾

A szobák laksűrűsége törvényhatóságunkint 1910-ben és 1920-ban.

T e r ü l e t	Egy lakó- és egy család- szobára esik lakó		T e r ü l e t	Egy lakó- és egy család- szobára esik lakó	
	1910	1920		1910	1920
Budapest székesfőváros	2·8	2·2	Duna-Tisza köze :		
Debrecen	2·6	2·7	Bácsbodrog megye	2·6	2·6
Győr	2·6	2·7	Heves megye	3·3	3·3
Hódmezővásárhely	2·9	2·7	Pest-Pilis-Solt-Kiskún megye	3·0	3·0
Kecskemét	3·0	3·3	Összesen	2·8	2·8
Miskolc	2·8	3·0	Tisza jobbpartja :		
Pécs	2·1	2·1	Borsod megye	3·4	3·4
Sopron	2·3	2·6	Zemplén megye	3·5	3·3
Szeged	2·9	2·9	Összesen	3·5	3·3
Székesfehérvár	2·6	2·8	Tisza balpartja :		
Tj. városok általában	2·4	2·4	Békés megye	3·0	3·1
Duna jobbpartja :			Szabolcs megye	3·5	3·5
Somogy megye	3·1	3·0	Összesen	3·3	3·2
Zala megye	3·5	3·4	Tisza-Maros köze :		
Összesen	3·0	3·0	Csanád megye	3·1	3·2
Duna balpartja :			Összesen	2·9	3·2
Nógrád megye	3·4	3·3	Vármegyék általában	3·2	3·1
Összesen	3·4	3·2	Magyarország összesen	3·1	2·9

A fenti, a szobák laksűrűségét feltüntető adatokat még a következő budapesti adatokkal óhajtjuk kiegészíteni.

A szobák laksűrűségének fejlődési irányzata Budapesten a következő volt ²⁾ a rendes lakásokban lakószobánként: 1880: 2·51, 1890: 2·47, 1900: 2·48, 1906: 2·50, 1910: 2·60, 1920: 2·33 és pedig a Duna jobbpartján 2·17 és balpartján 2·38.

1925-ben Budapesten a szobánkénti laksűrűség 2·29 volt.³⁾

¹⁾ Lásd: Magyarország 1910. évi népszámlálása, VI. rész, Budapest, 1920. 4—5. old. — Az 1920. évi népszámlálás, VI. rész, Budapest, 1929. 4. old.

²⁾ Budapest félszázados fejlődése 1873—1923. Budapest, 1925. 6. oldal.

³⁾ Budapest Statisztikai Évkönyve, 1929. évfolyam, Budapest, 1929. 43. oldal.

A budapesti lakásviszonyokat viszont erősen rontja az a körülmény, hogy — úgy, mint a legtöbb nagyvárosban — az ott élő albérlőknek és ágybérlőknek magas száma sok tekintetben erkölcsileg és kriminalaetiológiai szempontból is hátrányosan esik latba. A Budapest és a vidék ez irányú viszonyainak összehasonlítása tekintetében sajnos, hiányzanak az adatok.

Egyedül arra a tényre utalunk e tekintetben, hogy elég sűrűn találkozunk esetekkel, amikor férfiak alszanak közös szobában nőkkel.¹⁾

Végeredményben legyen szabad ama véleményünket kifejezni, hogy szerintünk a Budapesten látható nagy népsűrűség, amely a vidékét sokszorosan meghaladja, kriminalaetiológiai téren nagyobb káros hatást főképen azért nem gyakorol, mert épen a sűrűbb lakottsággal jár együtt egy kedvező kriminalaetiológiai tényező is: a rendészetnek Budapesten jobban való megszervezettsége, amely főleg bűnügyi téren rendkívül erősen esik latba.

Egyedül a Budapesten jelentkező valamivel jobb lakásviszonyok ezt a hatást nem tudnák kiváltani.

2. A fővárosban való nehezebb megélhetés.

1. Régi tapasztalati tény, hogy a gazdasági körülmények és a gazdasági helyzet a kriminalitás arányaival szoros kapcsolatban áll. A jó gazdasági viszonyok csökkentik, ellenben a rossz gazdasági helyzet növeli a kriminalitás arányait. A vita ma legfeljebb a felett folyik, hogy milyen nagy a gazdasági körülmények befolyása.

Sajnos, a gazdasági tényezőknek kriminalaetiológiai szempontokból való méltatása nem könnyű feladat, mert a társadalom tagjai gazdasági helyzetének megfigyelése és az ebből a szempontból való kategorizálásuk felette labilis alapokon nyugszik.

Mégis a gazdasági tényezők és a kriminalitás aránya közötti összefüggés kiderítését több módon kísérelték meg. A legprimitívebb mód az, amely egyszerűen összefüggéseket keres az általános gazdasági viszonyok és bűnözés arányai között. Ezt célozzák azok a kutatások, amelyek például a terméseredmények és gabonaárak, másrészt a vagyon elleni bűncselekmények közti összefüggés felderítését kísérelik meg. Ez a módszer a mi szempontunkból azonban nem jöhet szóba azért, mert mi nem egy egységes gazdasági terület gazdasági tényezői és kriminalitása közötti összefüggéseket, hanem az egyes kisebb területek eltérő kriminalitása és az egyes kisebb terü-

¹⁾ Lásd e tárgyban: *Laky Dezső*: Az albérlők és ágybérlők szociális és gazdasági viszonyai Budapesten, Budapest, 1929. 270. s köv. old.

letek gazdasági viszonyai közötti összefüggéseket keressük és felderíteni óhajtjuk. Az olyan primär szükségleti cikk mint a gabona tekintetében az eltérések a kisebb területek közt kiegyenlítődnek, tehát a további kutatások lehetősége eleve megdől.

Sokkal célravezetőbbek az olyan módszerek, amelyek ha mégis köz-szükségleti dolgok és szükségletek áraiból indulnak ki, olyan cikkekre és szükségletekre vonatkoznak, amelyeknél az egalizáló hatás kevésbé nyilvánulhat meg; ilyenek például az élelmiszerárak, a lakásviszonyok, amelyeknek alakulásánál a helyi viszonyok hatása mindig érezhető. Teljesen tiszta képet azonban csak akkor kapunk, ha nemcsak a népességnek szükségleteit, hanem egyben a szükségletek kielégítését biztosító keresetüket, annak nagyságát is szemügyre vesszük. A képet azután kiegészíthetjük még azok az adatok, amelyek a lakosságnak eltérő birtokviszonyait tüntetik fel és amelyek a munkaalkalmak találásánál jelentkező nehézségeket, a munkanélküliség alakulását is visszatükröztetik.

Tagadhatatlan, hogy még sok más körülmény is tájékoztathatna bennünket a megélhetési viszonyoknak eltérő alakulása tekintetében. Az erre vonatkozó adatok hiánya azonban arra kényszerít bennünket, hogy az imént jelzett szempontok megvilágításával beérjük.

Mi ennek megfelelően elsősorban az élelmiszeráraknak eltérő alakulását akarnók vázolni.

A lakásviszonyok alakulása tekintetében utalunk azokra a fentebb ismertetett adatokra, amelyek a laksűrűséget tükröztetik vissza és amelyek mutatják, hogy egy szobára Budapesten, illetve a vidéken hány lakó esik. Ezen adatok segítségével következtethetünk arra, hogy a népességnek lakásviszonyai mennyiben alakulnak eltérően fővárosunkban és a vidéken.

Rámutatni óhajtunk azután még a kereseti viszonyoknak eltérő alakulására és az ezekkel sok vonatkozásban összefüggő birtokviszonyokra, végezetül pedig a munkanélküliség eltérő alakulására is.

2. A legfontosabb élelmiszeráraknak Budapesten és a vidéken a kisforgalomban való eltérő alakulása tekintetében a következő adatok tájékoztatnak bennünket: ¹⁾

¹⁾ Az adatokat lásd: Árstatisztika 1867—1911. Budapest, 1913. 217. s köv. old. — Magyar Statisztikai Évkönyv. 31—33. (1923—1925.) évf., Budapest, 1927. 130. s köv. old., — 34 (1926.) évf., Budapest, 1928. 114. s köv. old. — 35 (1927.) évf. Budapest, 1929. 106. s köv. old. — 36 (1928.) évf. Budapest, 1929. 106. s köv. old. — Az árak átszámításánál 1 aranykorona 1-16 pengőnek, 12.500 papírkorona pedig 1 pengőnek vététt. — Az 1923—1928. években a decemberi hónapi átlagárak adattak. — Az 1926—1928. évi időszakban Szegedet, Gyöngyöst és Hajdúnánást illetőleg csak az 1926. évi árak vétettek alapul, mert a többi évre vonatkozólag hiányoztak az árjegyzések.

A legfontosabb élelmiszerárak alakulása Budapesten és a vidéken.

Időszak ; élelmicikk	Átlag ár pengőben.										
	Budapest	Tj. városok					Rendezett tanácsú városok				
		Debrecen	Pécs	Miskolc	Szeged	Sopron	Cegléd	Gyöngyös	Hajdúnás	Nyíregyháza	Szombathely
1894—1898.											
Burgonya	0-10	0-07	0-11	—	0-06	0-06	—	—	—	—	—
Disznózsír	1-45	1-33	1-40	—	1-35	1-68	—	—	—	—	—
Marhahús	2-23	1-12	1-19	—	1-23	1-59	—	—	—	—	—
Tej	0-24	0-20	0-21	—	0-18	0-18	—	—	—	—	—
Tojás (10 drb)	0-68	0-57	0-56	—	0-55	0-67	—	—	—	—	—
1899—1910.											
Burgonya	0-09	0-07	0-09	0-10	0-07	0-07	—	—	—	—	—
Disznózsír	1-71	1-67	1-68	1-88	1-67	1-85	—	—	—	—	—
Marhahús (levesnek) .	1-82	1-24	1-45	1-29	1-33	1-67	—	—	—	—	—
Tej	0-26	0-21	0-21	0-23	0-21	0-21	—	—	—	—	—
Tojás (100 db)	7-03	6-79	7-05	6-58	6-46	7-19	—	—	—	—	—
1923—1925.											
Burgonya (fehér)	0-10	—	0-07	0-09	0-05	0-10	0-13	0-09	0-07	0-05	0-08
Disznózsír	2-22	—	2-68	2-67	2-20	2-27	2-24	3-28	2-51	2-48	2-41
Marhahús (levesnek) .	2-31	—	1-85	2-32	1-42	1-60	1-71	—	2-08	0-72	1-55
Tej	0-33	—	0-28	0-33	0-21	0-28	0-25	—	0-25	0-30	0-22
Tojás	0-16	—	0-16	0-17	0-18	0-16	0-13	0-15	0-14	0-16	0-15
1926—1928.											
Burgonya (fehér)	0-13	0-13	0-12	0-15	0-10	0-13	—	0-14	0-08	0-15	0-10
Disznózsír	2-18	2-49	2-68	2-86	2-00	2-71	—	2-20	2-32	2-66	2-48
Marhahús (levesnek) .	2-53	2-08	2-03	1-92	1-92	2-13	—	—	—	1-80	1-86
Tej	0-39	0-33	0-34	0-37	0-28	0-32	—	0-28	0-28	0-37	0-33
Tojás	0-18	0-17	0-17	0-18	0-14	0-18	—	0-16	0-14	0-17	0-20

A táblázat adatai kevés kivétellel igazolják, hogy az elsőrendű élelmiszerek árai Budapesten számottevően magasabbak, mint a vidéken. A békeévekben kivétel e tétel alól alig akad. A világháborút követő években jelentkező kivételeket pedig székesfővárosunk közélémezésének a vidéknél való jobb szervezethez eléggé megmagyarázza. Ahol a behozatal, a szállítás nagyobb nehézségekbe nem ütközik, ott a jobb megszervezettség következtében az árak kedvezőbb alakulnak; a burgonya és zsírák fővárosunkban való kedvezőbb alakulása talán ezzel a körülménnyel hozható összefüggésbe. Hasonló természetű nehézségek: egyes vidéki helyek közélémezésének rosszabb szervezethez, elszigeteltsége vagy pedig az országhatárhoz való közelebbi fekvése, ami az áruk elvonását eredményezheti, magyarázzák egyes vidéki városoknak némely tekintetben magasabb élelmiszerárait.

3. A nehezebb megélhetési viszonyok kriminogén hatását teljességében azonban csak akkor tudjuk méltányolni, ha egyben a legszélesebb népréteg, a munkásság megélhetésének pozitív előfeltételeit: jövedelmét, munkabéreit is szemügyre vesszük és a munkabéreknek Budapesten és a vidéken való eltérő alakulását is figyelemmel kísérjük.

Ha a munkabéreket illusztráló adatok azt mutatják, hogy a munkabérek Budapesten nagyobbak is, mint a vidéken, mégis ez a többlet nem éri el a fővárosban a kiadásokban jelentkező többletet. A fővárosban a szükségletek és a költsékezésre nyíló alkalmak is számosabbak; színház, mozi és hasonló szórakozásra hívó alkalmak nagy számban találhatók és a fővárosi embernek ilyen irányú vágyai és életszükségei általában nagyobbak, mint a primitívebb vidéken.

Fővárosunk és a vidék munkabérei közt mutatkozó eltéréseket a következő számadatok tükröztetik vissza, amelyek az 1927. év IV. negyedében felajánlott órabérek átlagait tüntetik fel:¹⁾

Munkabérek a fővárosban és a vidéken. — 1927.

Foglalkozási főcsoport	F é r f i a k			N ő k		
	Országos átlag pengő- fillérek- ben	Jelzőszám (országos átlag = 100)		Országos átlag pengő- fillérek- ben	Jelzőszám (országos átlag = 100)	
		Budapest	vidék		Budapest	vidék
Vas- és fémipar	66	105	83	37	100	81
Gép- és villamos ipar	67	103	87	—	—	—
Kő-, agyag-, üvegipar	98	104	82	—	—	—
Fonó- és szövőipar	91	102	82	32	103	97
Ruházati ipar	57	114	75	43	100	98
Élelmészeti ipar	58	102	98	31	—	100
Építőipar	89	102	88	—	—	—
Egyéb gyárimunkás	48	100	104	28	104	79
Kereskedelem	41	102	76	37	100	—
Közlekedés	70	104	63	—	—	—
Napszámos	50	98	104	45	100	85
Összesen	57	104	81	42	101	88

Bár a munkabérek összege a legtöbb foglalkozási csoportban nagyobb Budapesten, mint a vidéken, mégis a többlet nem nagyobb, mint amennyivel drágább az élet fővárosunkban általában. Ha még hozzávesszük a fővárosi embernek magasabb életigényeit, úgy szükségképen arra a konklúzióra kell jutnunk, hogy a fővárosi embernek a megélhetése nehezebb, mint a vidékieké, ami természetszerűen kriminalitásukban is nyomokat hágy.

4. A lakosság gazdasági helyzetének ennek megfelelő alakulásáról tesznek különben tanúságot még a birtokviszonyok is.

¹⁾ Lásd: Kovács Norbert: Ipari munkabérek az 1927. évben, Magyar Statisztikai Szemle. VI. (1928.) évf. II. kötet, 890. old.

Az összes népességből házzal, földbirtokkal vagy földbérlettel bírók aránya törvényhatóságonként 1910-ben és 1920-ban.

Törvényhatóság	Az összes népességből					
	1910-ben			1920-ban		
	háza vagy háziésze	földbirtoka	földbérlete	háza vagy háziésze	földbirtoka	földbérlete
	volt %-ban					
Budapest	3·7	2·3	0·1	2·6	1·7	0·1
Pécs tj. város	8·1	3·5	0·4	10·1	4·1	0·6
Székesfehérvár tj. város	9·5	7·6	1·4	9·5	7·3	0·8
Győr tj. város	6·4	2·5	0·4	7·3	2·9	0·3
Sopron tj. város	5·8	5·9	0·1	6·6	6·0	0·6
Baja tj. város	12·9	5·7	0·4	14·3	7·2	0·4
Hódmezővásárhely tj. város.....	14·8	13·2	2·1	14·8	13·0	1·7
Szeged tj. város	10·2	6·4	3·1	10·8	6·7	2·9
Kecskemét tj. város	10·4	9·2	1·6	10·4	8·6	1·7
Miskolc tj. város	8·7	2·1	0·2	9·3	3·1	0·1
Debrecen tj. város	8·0	4·4	1·0	8·1	5·2	1·0
Tj. városok általában	6·9	3·9	0·7	5·5	3·6	0·6
Baranya vármegye	16·8	16·4	0·7	18·2	17·3	0·6
Fejér „	13·9	12·8	1·3	14·4	12·4	1·0
Győr „	15·9	14·2	3·3	16·6	13·2	3·3
Moson „	12·8	11·3	3·6	12·6	13·9	3·7
Somogy „	13·9	13·1	1·0	15·3	14·3	1·4
Sopron „	14·8	15·2	3·7	15·5	14·4	6·4
Tolna „	16·5	16·7	1·7	18·2	16·9	2·0
Veszprém „	14·3	12·1	2·1	15·6	12·0	1·6
Zala „	15·5	15·7	1·4	16·2	15·0	1·1
Esztergom „	15·0	13·4	1·2	16·3	12·5	0·3
Hont „	17·3	16·0	0·6	19·9	15·2	0·3
Nógrád „	14·4	11·7	0·6	14·6	11·5	0·5
Bács-Bodrog „	17·1	13·3	2·0	20·1	19·4	1·4
Csongrád „	13·9	10·9	2·3	14·1	11·7	2·3
Heves „	15·3	11·3	0·9	16·1	12·6	0·8
Jász-Nagykun-Szolnok vármegye	16·0	12·1	1·1	17·2	12·0	0·3
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	13·5	10·6	1·2	14·1	11·0	0·8
Abaúj-Torna vármegye	16·0	12·5	1·6	17·7	14·6	1·2
Borsod vármegye	16·1	11·4	0·9	16·4	12·5	0·9
Békés „	14·1	11·2	1·6	14·9	11·7	1·4
Bihar „	17·3	14·1	0·9	17·8	13·8	3·2
Hajdu „	17·0	12·2	2·3	16·9	14·2	2·3
Csanád „	14·3	9·9	2·5	15·4	11·7	2·0
Torontál „	16·5	12·3	2·2	22·5	16·9	2·5
Vármegyék általában	16·2	14·1	1·2	15·5	12·6	1·4
Magyarország, összesen	15·1	12·9	1·2	13·5	10·9	1·2

Bár tudatában vagyunk annak, hogy a birtokviszonyoknak fővárosunkban és a nagyvárosokban is — sok mindenféle tényezőnek a hatása alatt — szükségképen másképen kell alakulniok, mint vidéken, mégis az adatokból leszűrhető az a tanulság, hogy még így is fővárosunk lakossága rosszabb gazdasági viszonyok közt él, mint a vidéken. Aminek a kihatása a főváros lakosságának főként vagyon ellen irányuló nagyobb kriminalitásában is jelentkezik.

5. Ezen szociális bajoknak a foka azután még a munkanélkülieknek eloszlásában is visszatükröződik.¹⁾

Munkanélküliek Budapesten és a vidéken. — 1924—1928.

Az alább megjelölt év végén	Szám szerint		Százalékban	
	Budapesten	a vidéken	Budapesten	a vidéken
1924.....	20.855	13.989	59·9	40·1
1925.....	17,053	10.931	60·9	39·1
1926.....	13.579	8.753	60·8	39·2
1927.....	8.956	5.412	62·3	37·7
1928.....	8.370	6.817	55·1	44·9

Bár székesfővárosunk nagy ipartelepei és gyárai mindenkoron erősen vonzották a vidéki munkanélkülieket és bár a nagyvárosokban mindenkoron aránylag több munkanélkülit találhatunk, mint a vidéken, mégis, tekintettel székesfővárosunknak és hazánk vidékének az iparban vitt szerepére és tekintettel a lakosság eloszlására is, megállapítható, hogy a Budapesten kimutatott munkanélkülieknek száma aránylag erősen meghaladja a vidéknek a munkanélküliségben való részesedését. Ez a jelenség is illusztrálja a fővárosunkban való nehezebb boldogulást és megélhetést.

A gazdasági viszonyoknak a fővárosban és a vidéken való eltérő alakulása azután a kriminalitásban, főként a vagyon ellen irányuló deliktumoknál erősen érezteti hatását. A jelentőségük felett folyó vitában ma problémát már csak az képez, hogy a többi kriminogén tényezővel szemben a gazdasági tényezők mennyiben éreztetik befolyásukat.

¹⁾ Az adatokat lásd : Magyar Statisztikai Évkönyv, 34 (1926.) évf. Budapest, 1928. 49. old. — 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. 44. old.

3. A fővárosban élő kriminálisabb elemek kihatása.

1. A kriminalaetiológiának régi megállapítása, hogy a társadalom egyes rétegeinek a kriminalitása magasabb, viszont mások kisebb kriminalitást mutatnak fel.

A nagyobb kriminalitást felmutató elemek közé tartoznak a nemházasok, a 20—40 évesek, a férfiak, az iparosok és gyári alkalmazottak stb.

A tények többnyire azt mutatják, hogy a nagyvárosoknak a lakosságában ezek a kriminálisabb elemek erősebben vannak képviselve, mint a vidéken. Ami azután természetesen a kriminalitásnak rosszabb alakulását is maga után vonja.

Budapesten e tekintetben azonban egy kivétellel találkozunk. Míg legtöbb helyütt a nagyobb kriminalitású férfinem túlsúlya is a kriminalitásnak terhére esik, addig fővárosunkban e tekintetben a helyzet épen ellentétesen alakul; ez a jelenség, a női nemnek az átlagnál nagyobb mértékben való jelenléte, természetesen a kriminalításra tehermentesítő hatást vált ki; így ezen kriminogén tényezővel majd a kriminalitást csökkentő tényezők sorában fogunk foglalkozni.

Mi ebben a szakaszban ezen kriminálisabb elemeknek fővárosunk lakosságában, illetve a vidék lakosságában betöltött szerepével akarunk foglalkozni. Egyedül a legkriminálisabb elem, az iparosság és a gyári munkásoknak a lakosságban való részesedését kapcsoljuk itt ki és mint egyik legfontosabb és fővárosunkban felette jellegzetes problémát, a következő szakaszban külön fogjuk bonckés alá venni.

2. Elsősorban a családi állapotnak kriminogén kihatásával óhajtunk foglalkozni.

A családi állapot azon körülmények közé tartozik, amelyek a kriminalításra jelentékeny hatást gyakorolnak. A családi tűzhely rendesebb életre szoktat és bár emeli a család fenntartásával járó gondokat, a család iránti szeretet végeredményben visszatartó hatást gyakorol a bűnös hajlamokra. Ezt a közismert tény a házasoknak és családosoknak kisebb, illetve a legényembereknek, a hajadonoknak, az özvegyeknek és az elváltaknak nagyobb kriminalitása hűségesen tükrözteti vissza. A házasság életnek kedvező hatása főként a férfiaknál domborodik ki élesen.

Mármint a családi állapot fővárosunkban és a vidéken a következőkben alakult eltérően: ¹⁾

¹⁾ Lásd: Magyarország 1910. évi népszámlálása. VI. rész, Budapest, 1920. 98—99. old. — Az 1920. évi népszámlálás. VI. rész, Budapest, 1929. 25. old.

A népesség megoszlása családi állapot és korcsoportok szerint Budapesten és a vidéken.

Megnevezés	1900-ban				1910-ben				1920-ban			
	s z á z											
	15 éven felüli egyén közül								egyén közül általában			
	nőtlen vagy hajadon	házas	özvegy	törvényesen elvált	nőtlen vagy hajadon	házas	özvegy	törvényesen elvált	nőtlen vagy hajadon	házas	özvegy	törvényesen elvált
Budapest.....	46·3	44·8	8·4	0·5	45·7	45·4	8·0	0·9	52·7	39·0	7·3	1·0
Duna jobb partja	27·7	62·7	9·5	0·1	26·5	63·5	9·8	0·2	51·2	41·2	7·4	0·2
Duna bal partja	27·4	62·5	10·0	0·1	27·7	62·1	10·1	0·1	51·1	41·6	7·1	0·2
Duna—Tisza köze.....	30·9	60·3	8·6	0·2	30·5	60·5	8·5	0·5	52·2	40·4	6·9	0·5
Tisza jobb partja	26·9	62·6	10·4	0·1	27·8	61·7	10·3	0·2	52·4	40·1	7·3	0·2
Tisza bal partja	27·1	63·5	9·2	0·2	28·4	62·6	8·7	0·3	53·8	39·4	6·5	0·3
Tisza—Maros köze	26·6	63·1	10·2	0·1	25·0	64·1	10·6	0·3	52·1	41·0	6·6	0·3
Királyhágón túl	27·4	62·5	9·9	0·2	28·0	61·8	9·8	0·4	—	—	—	—
Magyarország összesen ..	28·0	62·3	9·6	0·1	28·0	62·2	9·5	0·3	52·1	40·5	7·0	0·4
Vármegyék külön	26·1	64·2	9·6	0·1	25·8	64·2	9·7	0·3	51·8	41·0	7·0	0·2
Tj. városok külön	41·7	48·9	9·0	0·4	40·9	49·6	8·8	0·7	53·2	38·7	7·3	0·8
20—59 éves férfi közül												
Budapest.....	—	—	—	—	43·6	53·8	2·0	0·6	37·2	59·9	2·0	0·9
Duna jobb partja	—	—	—	—	23·1	74·2	2·5	0·2	25·9	71·5	2·3	0·3
Duna bal partja	—	—	—	—	22·7	75·0	2·2	0·1	21·2	76·3	2·3	0·2
Duna—Tisza köze.....	—	—	—	—	26·4	70·9	2·3	0·4	27·9	69·3	2·2	0·6
Tisza jobb partja	—	—	—	—	21·9	76·1	1·9	0·1	24·5	73·0	2·2	0·3
Tisza bal partja	—	—	—	—	22·3	74·9	2·6	0·2	24·9	72·3	2·4	0·4
Tisza—Maros köze	—	—	—	—	20·5	75·2	4·0	0·3	21·5	75·5	2·6	0·4
Királyhágón túl	—	—	—	—	25·7	71·0	2·9	0·4	—	—	—	—
Magyarország összesen ..	—	—	—	—	23·7	73·4	2·6	0·3	26·3	71·0	2·3	0·4
Vármegyék külön	—	—	—	—	20·8	76·2	2·8	0·2	23·4	73·9	2·4	0·3
Tj. városok külön	—	—	—	—	39·5	57·9	2·1	0·5	36·0	61·2	2·0	0·8
15—49 éves nő közül												
Budapest.....	—	—	—	—	48·9	44·6	5·3	1·2	45·6	46·5	6·3	1·6
Duna jobb partja	—	—	—	—	28·6	67·3	3·9	0·2	33·9	59·0	6·7	0·4
Duna bal partja	—	—	—	—	30·6	64·4	4·9	0·1	28·3	64·3	7·0	0·4
Duna—Tisza köze.....	—	—	—	—	33·1	61·7	4·5	0·7	36·6	55·8	6·6	1·0
Tisza jobb partja	—	—	—	—	29·4	64·9	5·4	0·3	32·1	60·5	6·9	0·5
Tisza bal partja.....	—	—	—	—	30·2	65·0	4·3	0·5	34·7	58·3	6·3	0·7
Tisza—Maros köze	—	—	—	—	27·2	67·5	4·9	0·4	31·8	60·8	6·8	0·6
Királyhágón túl	—	—	—	—	29·4	65·7	4·3	0·6	—	—	—	—
Magyarország összesen ..	—	—	—	—	30·1	65·0	4·5	0·4	34·9	57·8	6·6	0·7
Vármegyék külön	—	—	—	—	27·9	76·4	4·4	0·3	32·2	60·6	6·7	0·5
Tj. városok külön	—	—	—	—	43·7	50·0	5·4	0·9	43·8	48·4	6·4	1·4

Ezen adatok azt mutatják, hogy a kriminalitás szempontjából legveszélyesebb korosztályok, elsősorban a 20—30 éves, de még a 30—40 éves korosztály is, fővárosunkban sokkal erősebben vannak képviselve, mint hazánk lakosságában általában.

Joggal mondható, hogy ezek a korévek azok, amelyek a legnagyobb kriminális veszéllyel járnak. Ezen korosztályok elején önállósul a legtöbb egyén, ettől az időtől kezdve érik közvetlenül az élet hullámai, amelyeknek hatását idáig csak közvetve érezték azokon a gazdasági alanyokon keresztül, akiknek védelme alatt állottak.

A későbbi korosztályok, amelyekben az egyén a kriminalitással szemben ellentállóbb lesz, fővárosunkban már körülbelül az átlagnak megfelelően van képviselve.

Azon tényezők közt, amely fővárosunk kriminalitását hátrányosan befolyásolja, a kor nem a legutolsó helyen áll. Bár ennek a kriminogén tényezőnek befolyását még csak megközelítően sem tudjuk számszerűen megállapítani, annak hatékonnyá válása minden kétségen felül áll.

4. Az iparosok és a gyári munkásság jelenlétének és az ezzel összefüggő társadalmi feszültségnek a kihatása.

1. Az ember foglalkozásának kriminogén hatását ma már senki sem vonja kétségbe.

A tapasztalat e téren mindenütt az, hogy általában az ipari foglalkozásaik nagyobb bűnözést mutatnak, mint az egyéb foglalkozásaik. Ez a tapasztalati törvény áttörést csak annyiban szenved, hogy az östermelők, bányászok kriminalitása a személy elleni bűnözés terén valamivel nagyobb és ezzel szemben a többi foglalkozásaik, így elsősorban az ipari foglalkozásaik jóval nagyobb részt vesznek ki a vagyon elleni kriminalitásból.

A problémának tisztázása végett mindenekelőtt azt kell vizsgálnunk, hogy az ipari foglalkozásaik, a gyári munkások milyen részben fordulnak elő fővárosunk lakosságában, hogy vajjon részesedésük eltérően alakul-e az ország összlakosságában való részükkel szemben.

Az ipari lakoságnak részesedése azért érdekel bennünket eminenter, mert — amint jeleztük — ez bűnözik különösképen a vagyon ellen, már pedig fővárosunkban éppen a vagyon elleni kriminalitás az, amely különösen magas.

Amint az alábbi adatokból látni fogjuk, az ipari elemeknek fővárosunkban való erős képviselete tényleg felette alkalmas az ottani nagyobb vagyon elleni bűnözés magyarázatára.

Az iparos foglalkozású és gyári munkás népességnek a lakosságban való részesedését a következő adatok tükröztetik vissza¹⁾:

¹⁾ Lásd: Magyarország 1910. évi népszámlálása, VI. rész, Budapest, 1920. 214—219. old. — Az 1920. évi népszámlálás, VI. rész, Budapest, 1929. 78—80. old.

Az iparban foglalkozók az összes kereső népesség százalékában 1900-ban, 1910-ben és 1920-ban.

Ország rész	1900	1910	1920
Budapest	41·58	44·14	38·32
Tj. városok	33·49	37·05	34·08
Rend. tan. városok	—	30·04	25·35
5000-nél népesebb nagyközségek ..	—	21·02	19·15
Vármegyék általában	9·56	12·42	13·55
Magyarország összesen	13·18	16·73	17·84

Az adatokból kitűnik, hogy Budapesten az iparban foglalkoztatott lakosság számaránya mindenkor lényegesen nagyobb volt, mint bárhol másutt. Ennek a ténynek kihatása kriminális téren természetesen nem maradhatott el.

Ha rendelkezésünkre állnának olyan bűnügyi statisztikai adatok, amelyekből kitűnné, hogy Budapest, illetve a vidék kriminalitásában mennyiben részesednek eltérően a különféle hivatások, így elsősorban az iparosok és gyári alkalmazottak, úgy érvelésünket még inkább tudnók igazolni. Sajnos, ilyen adatok hiányzanak.

Ezen adatok nélkül is azonban tekintettel a fentebb jelzett kriminalaetiológiai tapasztalatra, hogy t. i. az iparosok kriminalitása mindenütt, főleg a vagyon elleni deliktumok terén nagyobb és tekintettel a fenti számadatakra, joggal következtethetünk arra, hogy a vagyon elleni kriminalitás terén Budapesten mutatkozó többletnek előidézésében az iparosoknak fokozott jelenléte is jelentőséggel bír.

2. A gyári munkásság és az iparosok nagy tömegben való jelenléte azonban még egy irányban vált ki hatást kriminális téren.

A technikai vívmányoknak folytonos haladása, az üzleti verseny és ipari válságok következtében a munkásság helyzete sokszor bizonytalan, sokszor találkozunk munkabeszüntetésekkel és munkanélküliséggel, máskor pedig a munkásság helyzetének megjavítását sztrájkmozgalmakkal akarja megkísérelni.

A kriminalaetiológiának egyik fontos problémája a szociális mozgalmaknak kriminális hatását megfigyelni. Hogy ezek a tényezők hatást gyakorolnak a bűnözés arányaira, tagadhatatlan.

A társadalmi osztályok közötti helyes összhang és egyensúly fogja legjobban ellensúlyozni ezen társadalmi mozgalmakat és következményképen azután lecsökkenteni azoknak kriminális téren való kihatását is.

A társadalmi osztályok, így elsősorban a jobbmódú rétegek és a munkásosztály közötti ellentéteket illusztrálják a munkaviszályokra vonatkozó statisztikai adatgyűjtések eredménye is. Ezek szerint: ¹⁾

¹⁾ Lásd: Magyar Statisztikai Évkönyv, 34 (1926.) évf., Budapest, 1928. 61. old. — 35 (1927.) évf., Budapest, 1929. 56. old. — 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. 57. old.

Év	Munkaviszályok száma	
	Nagy-Budapest	Egyéb községek
1926	30	26
1927	57	27
1928	12	19
Összesen	99	72
%-os megoszlás	57·9%	42·1%

Bár tudatában kell lennünk fővárosunk fejlett iparának, nagy gyártelepeinek, mégis figyelembe véve vidéki ipartelepeinket, aránylag magas a Budapesten keletkezett munkaviszályoknak a száma.

A munkásosztályok viszonyainak mostoha volta azután könnyen azzal a következménnyel jár, hogy az eleinte kizárólag csak gazdasági jellegű ellentétek utóbb politikai térre vitetnek át és ott kiszélesednek, ami azután kriminalaetiológiai szempontokból nem lekicsinylendő bajoknak csiráit rejt magában. Az ilyen viszonyokkal együtt járó általános elégedetlenség különösen kedvez az olyan kirobbanásoknak, amelyek a kriminalitásnak nagyméretű felszökkenését idézhetik elő.

Bár az általános anyagi jólétnek egyik előfeltétele a vagyonság, mégis a vagyonság emelkedésével sokszor egyben a vagyonegyenlőtlenség is növekedik; hatalmas ür választja el az egyes társadalmi rétegeket, óriási a különbség azok életmódja között. Az ezzel járó bajok kiküszöbölése tekintetében a legjobb eszköz a proletáriátus helyzetének a javítása. Talán ezen a téren jön legjobban kifejezésre a társadalom egyetemlegességének gondolata. A legsóbb néposztályok teljes gazdasági leromlása és letörése nemcsak az illetőkre, hanem az egész társadalomra nézve is nagy kriminogén veszélyt rejt magában.

A legsóbb néposztályok gazdasági helyzetének egy fokmérőjét képezi az a körülmény, hogy ezeknek a tagjai mennyiben bírnak saját lakással, hogy teljes elszegényedésük következtében hányan tengődnek mint ágyrájárók. Utalunk e tekintetben a következő, Budapesten e tárgyban gyűjtött statisztikai adatokra: ¹⁾

Év	Össznépeség lélekszáma	Ágybérő száma	Ágybérők az össznépeség %-ában kifejezve
1880.....	370.764	27.529	7·4%
1890.....	506.384	31.568	6·2%
1900.....	733.358	35.516	4·8%
1906.....	791.748	27.323	3·4%
1925.....	960.995	24.850	2·5%

¹⁾ Lásd: *Laky Dezső*: Az albérők és ágybérők szociális és gazdasági viszonyai Budapesten. Budapest, 1929. 33 és 48 oldal, illetve dr. Illyefalvi I. Lajos székesfőv. stat. hiv. igazgató úr szíves közlése alapján. Az ágybérőkre vonatkozó 24.850 szám az 1927. évből való.

A számok a viszonyoknak lassú, állandó javulásáról tesznek tanúságot, ami talán a lakásviszonyoknak fővárosunkban való állandó javulásával is összefüggésben áll.

Amint erre Laky¹⁾ nagyon találóan rámutat, a kérdésnek igazi sarkpontja az, hogy az ágybérlok személyében olyan szűkreszabott keresetű emberekkel találkozunk, akiknek nincsen módjában, hogy maguknak vagy családjuknak egy-egy szerény lakásrészt, albérletet szerezzenek, hanem kénytelenek kevesebbel, t. i. egy ágygal (sokszor persze csak fekvőhellyel) beérni.

Ezek a viszonyok és társadalmi bajok elsősorban a szegényügynek kellő gondozása által tudnánk segíteni. A munkásság bér- és egyéb viszonyainak helyes alakítása, kellő munkásjóléti intézmények létesítése lesz ezen a téren nemcsak a leghelyesebb szociál-, hanem egyben a legeredményesebb kriminálpolitika is.

5. A fővárosba odavándorolt lakosság új tartózkodási helyén való ismeretlenségének és ottléte tartamának hatása.

1. A nagyvárosokban, így fővárosunkban is, különbség mutatkozik a születésük óta ott tartózkodó és az odatelepedett lakosság kriminalitása között.

Ezt a különbséget az idézi elő, hogy míg bűnözésünk azon a helyen, ahol már hosszú idő óta lakunk és ahol bennünket mindenki ismer, nehezebb, mert ismerőseink hamarabb fedezik fel cselekményeinket és ellenőrzésük velünk szemben állandóan és erősebben érvényesül, — addig az ismeretlen környezetben való bűnözés annál könnyebb. Mentül kevesebben ismernek bennünket valahol, mentül ismeretlenebbek vagyunk ott, annál könnyebben és a felfedezés veszélyétől mentesen követhetünk el bűncselekményeket.

Az odavándorlásnak eme kriminogén hatása már hosszú idők óta ismeretes.

Hatása még csak fokozottabban érvényesül akkor, ha az odavándorló egyén család nélkül jött, amelynek ellenőrző hatása szintén bizonyos mértékig visszatartja az illetőt deliktumok elkövetésétől.

Adatok e tárgyban csak sovány keretek közt állanak rendelkezésünkre. És a meglévők is csak a tartózkodási helyen, vagy azon kívül való származás tényét, illetve a helybenlakás tartamát illusztrálják. Olyan adatok, amelyek tájékoztatnának bennünket abban az irányban, hogy az elítéltek közt hányan követték el bűncselekményeiket születési helyükön, az ettől eltérő tartózkodási helyükön vagy másutt, — hiányzanak.

¹⁾ Laky: Az albérlok és ágybérlok szociális és gazdasági viszonyai Budapesten. Budapest, 1929. 8. oldal.

2. Első feladatunk az leend, hogy a lakosságnak születési hely szerint való megoszlását kutassuk: ¹⁾

A népesség százalékos megoszlása születési hely szerint.

Ország rész	Helybeli			Megyebeli			Más megyebeli (Horv.-Szlav. országot befogl.)			A régi Ausztria			Más ország		
	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920
Budapest.....	35.5	35.4	41.1	7.8	8.1	7.4	49.4	50.9	46.7	6.0	4.3	1.5	1.3	1.3	3.3
Duna jobb partja ...	65.2	64.1	61.2	23.1	23.1	23.3	10.6	11.6	14.4	1.0	0.9	0.4	0.1	0.3	0.7
Duna bal partja	70.9	70.2	67.1	18.4	18.3	16.3	8.8	9.6	15.7	1.7	1.6	0.3	0.2	0.3	0.6
Duna—Tisza közè....	65.3	62.6	60.6	14.0	14.5	13.5	18.6	21.0	24.0	1.7	1.4	0.6	0.4	0.5	1.3
Tisza jobb partja	68.1	66.8	65.4	19.1	18.3	16.8	10.6	12.2	16.8	1.7	1.6	0.1	0.5	1.1	0.9
Tisza bal partja	74.1	73.1	71.4	16.1	16.4	15.3	9.4	10.1	12.9	0.3	0.3	0.1	0.1	0.1	0.3
Tisza—Maros szöge ..	71.9	70.6	69.2	15.9	16.1	13.1	11.3	12.4	18.4	0.7	0.5	0.1	0.2	0.4	0.2
Királyhágón túl.....	77.8	76.3	—	12.9	12.9	—	8.5	10.0	—	0.5	0.4	—	0.3	0.4	—
Vármegyék, külön ...	72.9	71.8	66.7	17.2	17.2	18.9	8.8	9.8	13.6	0.9	0.8	0.3	0.2	0.4	0.5
Tj. városok, külön ...	47.3	45.6	48.0	12.6	13.2	9.8	34.4	36.5	38.5	4.8	3.7	1.2	0.9	1.0	2.5
Magyarország összesen	70.0	68.6	63.2	17.0	17.0	17.1	11.6	13.0	18.4	1.2	1.0	0.4	0.2	0.4	0.9

Az adatok meggyőző tanúságot tesznek arról, hogy Budapesten sokkal kevesebb a helybeli születésű, mint minden más országrészben, ellenben sokkal több az odavándorolt, mint bárhol másutt.

Budapest lakosságának egyes rétegeiben a helyzet még rosszabb volt és ezekben még kisebb azoknak a száma, akik Budapesten, tehát helyben születtek.

Erről tesz például tanúságot az albérlőknek és ágybérlőknek születési hely szerint Budapesten 1927-ben való megoszlása. Ezek az elemek, elsősorban az ágybérlők — amint erre fentebb már rámutatunk — Budapest kriminalitását amúgy is eléggé terhelik, tehát náluk jelentkező egyéb, a kriminalitást emelő tényezők annál figyelemre méltóbbak.

A következő táblázat tájékoztat bennünket ez irányban, egyben itt találunk adatokat még Budapest lakosságának 1925-ben születési hely tekintetében való megoszlására nézve is²⁾:

¹⁾ Lásd : Magyarország 1910. évi népszámlálása. VI. rész. Budapest, 1920. 20—21. old. — Az 1920. évi népszámlálás. VI. rész. Budapest, 1929. 12. old.

²⁾ Lásd : *Laky*: Az albérlők és ágybérlők szociális és gazdasági viszonyai Budapesten. Budapest, 1929. 89. oldal.

Budapest albérlőinek, ágybérllőinek és népességének születési hely szerint való megoszlása.

Születési hely	Albérlők	Ágybérllők	Albérlő és ágybérllő családők, együtt	Össz- népesség
	e z r e l é k b e n			
	1927-ben			1925-ben
Budapest	180.7	138.0	162.1	384.1
Csonka-Magyarország tj. városai	62.3	60.2	61.3	} 373.9
Csonka-Magyarország vármegyei	454.4	571.7	505.6	
Magyarországnak				
Ausztriához	4.2	7.2	5.6	3.4
Jugoszláviához	34.8	28.6	32.1	26.1
Romániához	118.4	80.7	101.9	73.6
Cseh-Szlovákiához	99.7	81.7	91.8	91.4
Európa egyéb államai	42.7	28.4	36.5	40.1
Más világrész	0.7	1.2	0.9	} 7.4
Ismeretlen hely	2.1	2.3	2.2	
Összesen	1.000.0	1.000.0	1.000.0	1.000.0

Az adatok itt arról tesznek tanúságot, hogy az albérlők, de főként az ágybérllők sorában még sokkal kevesebb a helybeli születésű. A jelenség magyarázata kézenfekvő. Az újonnan megtelepedett lakosságnak megélhetése, az új viszonyokba való beilleszkedése és elhelyezkedése mindenkor a legnehezebb. Sok odavándorolt egyén ezen küzdelmek során gazdaságilag teljesen tönkremegy és következésképpen a gazdaságilag legsivárabb helyzetben élő ágybérllők sorába kerül. A helybelieknél kisebbek az esélyek az ilyen elproletárosodásra.

Az adatok még arról is tesznek tanúságot, hogy a helybeli születésűek arányszáma 1920 óta (akkor 41.1% volt) csökkent.

A fővárosunk felé vezető rendkívül erős odavándorlási folyamatról tesznek még tanúságot azok a számadatok, amelyek a lakhatási bizonylatot nyert egyének számát tükröztetik vissza.

Lakhatási bizonylatot nyertek: ¹⁾

Ország rész	1926	1927	1928	Összesen	%
Budapesten	6.736	13.100	4.386	24.222	43.8
Az ország egyéb részeiben	15.794	9.306	5.983	31.083	56.2
Összesen	22.530	22.406	10.369	55.305	100.0

¹⁾ Lásd az adatokat: Magyar Statisztikai Évkönyv. 35. (1927.) évf. Budapest, 1929. 30. old. — 36. (1928.) évf. Budapest, 1929. 32. old.

A Budapesten kiadott lakhatási engedélyek nagy száma is mutatja, hogy az odavándorlás állandóan tart és ennek következtében állandóan számolni kell az ismeretlen környezetnek kriminogén kihatásával.

Annak a jelenségnek, hogy a távolabbról valóknak a kriminalitása nagyobb, még olyan magyarázatával is találkozunk, hogy az ismerős egyénekkel szemben nagyobb lévén a kímélet, azokat ritkábban jelentik fel, tehát kriminalitásuk ritkábban képezi büntető eljárás tárgyát; ¹⁾ ellenben a távolról jövő ismeretlenekkel szemben ez a megbocsátás és a kímélet csak jóval kisebb mértékben érvényesül. Továbbá ott, ahol barátaink és rokonaink vannak, akkor, amidőn bajba kerülünk, többnyire akad segítő kéz, amely pillanatnyilag megment a bajtól. Idegenben ilyen segítségre alig lehet reményünk.

3. Az odavándoroltak kriminalitása kriminogén tényezőinek vizsgálatánál tehát fontos az a szempont, hogy az illetők mennyi ideig tartózkodnak ott, mikor telepedtek le jelenlegi lakhelyükön. A hosszabb ott tartózkodás t. i. az új viszonyokba való beilleszkedést eredményezheti és a kriminális veszélyt tetemesen csökkenti.

Vizsgálni kellene tehát azt a körülményt is, hogy az odavándoroltak ottlétének tartama hol hosszabb, hol alakul kedvezőbben, Budapesten vagy pedig hazánk egyéb vidékein?

Sajnos, ezen szempont tekintetében épen csak Budapestre vonatkozólag rendelkezünk adatokkal, amelyek a következőkben tájékoztatnak bennünket :

Kategória	A Budapesten való lakás, illetve tartózkodás tartama években												Összesen
	1	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-	
Rendes lakások családfői: 1925 *) ..	2.672	2.251	5.961	8.999	17.815	25.723	22.211	43.460	37.078	19.701	10.768	6.089	209.874
Rendes lakások családfői %	1-3	1-1	2-8	4-3	8-5	12-2	10-6	20-7	17-7	9-4	5-1	2-9	100-0
Iparosok: 1928 *)	247	175	139	295	1.303	3.363	4.595	5.084		4.564		234	19.999
%	1-3	0-9	0-7	1-5	6-5	16-8	22-9	25-4		22-8		1-2	100-0
Albérlok: 1927 *)	4.977	2.102	1.664	3.506	6.711	2.840	2.255	3.894	2.395	826	399	165	32.017
%	15-5	6-6	5-2	11-0	21-0	8-9	7-0	12-1	7-5	2-6	1-2	0-5	100-0
Ágybérlok: 1927 *) ..	5.686	1.897	1.354	2.725	3.967	2.110	1.633	2.746	1.512	608	279	160	24.850
%	22-9	7-6	5-5	11-0	16-0	8-5	6-6	11-0	6-1	2-4	1-1	0-6	100-0

¹⁾ Erre utal például: Schweizerische Kriminalstatistik von 1909 bis 1911. Herausgegeben vom Eidgenössischen statistischen Bureau. Bern, 1917. 8. oldal.

²⁾ Budapesti épület- és lakásvizonyai az 1920. és 1925. években. II. kötet. Budapest, 1927. 94-95. oldal.

³⁾ Budapest Székesfőváros Statisztikai és Közigazgatási Évkönyve. 17. (1929.) évf. Budapest, 1929. 773 oldal.

⁴⁾ Laky Dezső: Az albérlok és ágybérlok szociális és gazdasági viszonyai Budapesten. Budapest, 1929. 60. old.

Az adatok azt mutatják, hogy a főbérlok sorában, valamint a vándorlásra leghajlamosabb foglalkozásúak, az iparosok közül is elég kevesen, azonban annál többen az albérlok közül és még fokozottabban az ágybérlok közül csak rövidebb ideig tartózkodnak a fővárosban.

A legrosszabban alakul — kriminalaetiológiai szempontokból nézve — itt is az ágybérloknek a helyzete, amennyiben soraikban elég magas azoknak a százaléka, akik még öt évnél is rövidebb ideig tartózkodnak Budapesten.

Sokkal tisztábban látnók a helyzetet, ha olyan adatokkal rendelkez-nénk, amelyek abban az irányban tájékoztatnának, hogy a bűnelkövetők cselekményük elkövetésekor már milyen sokáig tartózkodtak — Budapesten illetve a vidéken — az illető helyen.

Sajnos, sem ilyen adatok, sem pedig olyan adatok, amelyek a vidéki lakosságnak lakhelyükön való tartózkodásuk tartamát visszatükröztetnék, nem állanak rendelkezésünkre.

4. Ezek az idegenből jött, de fővárosunkban már letelepedett lakos-ságra szóló tételek még sokkal fokozottabb mértékben állanak azokra az egyénekre, akik Budapesten csak átmenetileg tartózkodnak, tehát rend-szerint teljesen ismeretlenek és akikkel szemben a közönségnek ellenőrző, tehát őket a kriminalitástól visszatartó hatása még sokkal kevésbé érvényesül.

Az idegenforgalomról szóló statisztikai adatok¹⁾ tájékoztatnak bennünket a tekintetben, hogy hány idegen fordult meg fővárosunkban.

A budapesten megfordult idegenek száma.

Államok szerint	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Magyarországból	186.564	193.509	189.094	177.167	175.492	241.886	304.174	257.760	146.028
A régi Ausztriából	30.871	30.079	30.463	28.101	27.284	28.500	39.243	32.139	10.552
Külföldről	24.329	26.067	24.653	20.015	11.168	11.507	16.854	8.901	2.459
Összesen	241.764	249.655	244.210	225.283	213.944	281.893	360.271	298.800	159.039
Államok szerint	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Magyarországból	178.133	164.540	143.411	146.808	121.051	171.139	170.309	166.001	160.015
Magyarország elszakított ter.	—	—	35.333	33.618	23.218	24.580	28.581	34.460	37.966
A régi Ausztriából	10.217	—	—	—	—	—	—	—	—
Külföldről	4.986	21.274	34.737	37.732	35.451	44.434	48.716	60.409	71.625
Összesen	193.336	185.814	213.481	218.158	179.720	240.153	247.606	260.870	269.606

Kétségtelen, hogy ezek a szórakozás, üdülés, tanulmány vagy akár üzleti célból, de települési szándék nélkül jött idegenek a törvényes rendet kevésbé veszélyeztetik, mint azok az idegenek, akik fővárosunk területén egzisztenciára akarnak szert tenni.

¹⁾ Lásd: Budapest Székesfőváros Statisztikai Évkönyve. 12. (1913—1920.) évf. Budapest, 1923. 209. old. — 13. (1921—1924.) évf. Budapest, 1925. 379. old. — 17. (1929.) évf. Budapest, 1929. 446. oldal.

Mégis, még ezek is — sokszor épen élvhajászatból vagy hasonló célokból — a kriminalitást növelik.

Végül nem szabad szem elől téveszteni, hogy a nagy nemzetközi bűntettesek épen ezeknek a soraiban látogatnak el azokra a helyekre, ahol valamely nagyobb jelentőségű deliktum elkövetését tervezik; az ismeretlenség homálya náluk különösen latba esik és a büntető törvényekbe ütköző törekvéseiknek megvalósítását lényegesen előmozdítja.

6. A fővárosban a bűnözésre kínálkozó több alkalom.

a) Az összlakosságnak kínálkozó bűnözési alkalmak.

1. A fővárosban sok az olyan alkalom, amelynek révén mindenki számára nyílik több lehetőség bűncselekmények elkövetésére, mint a vidéken. Ahol nagyobb a csábítás vagy bűnözési lehetőség, ott következképpen több ember válik áldozatává a kínálkozó alkalomnak.

Az alkoholfogyasztásra való több alkalom (több vendéglő stb.) számos élet és testi épség és ezekkel összefüggő, a mulatóhelyek pedig sok rendészeti és ezekkel összefüggő bűncselekménynek egyengetik útját; a főváros nagy forgalmában több ingóság vész el, következképpen több alkalom nyílik jogtalan elsajátítások elkövetésére; az élénkebb forgalomban elgázolásokra és forgalmi balesetek előidézésére is több lehetőség nyílik. És még sok más irányban is sűrűbben nyílik alkalom bűncselekmények elkövetésére. Sokszor pedig közvetve éreztetik ezek a tényezők hatásukat, mint amidőn például különféle kedvtelések kielégítése végett követnek el egyesek vagyon elleni bűncselekményeket.

Ezekkel a fővárosban általában sűrűbben kínálkozó, mindenkinek gyakran nyíló bűnözési alkalmakkal akarunk e helyütt foglalkozni.

2. A kriminalitás tényezői közt ott találjuk az alkoholt is, amely a bűncselekmények egyes csoportjainak kriminogén tényezői közt jelentős szerepet játszik.

Az alkoholélvezet és a kriminalitás közötti összefüggésnek kiderítését többféle módon kísérelték meg.¹⁾ A rendelkezésünkre álló adatok csak két módszernek alkalmazását teszik lehetővé; és pedig annak vizsgálatát, hogy a különféle helyeken hány lakosra esik egy italmérés, illetve mennyi a fejenkénti alkoholfogyasztás az 1927. évben:²⁾

¹⁾ Ezen módszerek tekintetében lásd: *Hacker*: Bevezetés a büntetőjogba. Budapest, 1924. 75. s köv. oldal.

²⁾ Lásd ezeket az adatokat: *Gortvay György*: Az alkoholkérdés társadalompolitikai megvilágításban. Budapest, 1929. 21., 34. és 35. oldal.

Alkoholfogyasztás törvényhatóságokint 1927-ben.

	Egy italmérésre eső lakosok száma	Egy italmérésre eső 15 éven felüli férfilakos	Alkoholfogyasztás fejenként absz. alkoholban
Budapest székesfőváros.....	235-45	76-94	5-51
Baja tj. város.....	96-45	31-52	8-03
Szeged tj. város.....	264-14	86-32	7-61
Miskolc tj. város.....	175-92	57-49	5-98
Székesfehérvár tj. város.....	152-77	49-92	4-11
Kecskemét tj. város.....	268-11	87-62	2-57
Pécs tj. város.....	153-54	50-50	1-22
Veszprém vármegye.....	279-44	91-32	2-16
Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegye.....	292-67	95-64	1-75
Vas vármegye.....	272-90	89-18	1-75
Borsod vármegye.....	222-88	72-84	1-65
Somogy vármegye.....	300-98	98-36	1-43
Csanád vármegye.....	305-27	99-76	1-39
Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye.....	388-06	126-82	1-35
Békés vármegye.....	354-34		1-33
Nógrád vármegye.....	303-66	99-24	1-27
Baranya vármegye.....	250-29	81-79	1-25
Tolna vármegye.....	259-22	84-71	1-16
Heves vármegye.....	339-86	111-07	1-03
Fejér vármegye.....	284-58	93-00	0-75
Hajdú vármegye.....	276-72	115-80	0-71
Zemplén vármegye.....	334-11	109-19	0-71
Bács-Bodrog vármegye.....	280-11	91-94	0-58
Bihar vármegye.....			0-58
Csongrád vármegye.....	352-15	115-08	0-56
Zala vármegye.....	324-18	105-19	0-54
Szabolcs vármegye.....	260-90	85-26	0-47
Magyarország egész területe.....	322-22	105-30	—

Az adatok alapján megállapítható, hogy fővárosunkban az alkoholfogyasztás meglehetősen magas, vannak ugyan tj. városok, amelyekben még tetemesen nagyobb, mégis a megyékben fejenként fogyasztott alkohol mennyiségét Budapest lakosságának fogyasztása lényegesen meghaladja.

Az alkoholfogyasztás és kriminalitás közötti összefüggést kutatva, a következőkre kell utalnunk. Az embereknek embertársaival való együttéléte mindenkor az összeütközések lehetőségét rejtí magában. Hogy ez bekövetkezik-e, függ az illető egyénnek magaviseletétől és elhatározási képességétől. Tapasztalat szerint az alkoholélvezet hatása alatt állók elhatározásai hirtelenebbek, kevésbé meggondoltak, külső behatásokra jóval hamarabb reagálnak, ami azután a kriminális elhatározásokat is könnyebbé teszi.

Ami mármost az alkohol által előidézett kriminalitásnak irányát illeti, ez főleg a középsúlyú, bántalmazásokat involváló bűncselekmények: testi sértések, verekedések, ritkábban az ember élete ellen irányuló deliktumok elkövetésére irányul.

Hogy fővárosunkban a fejenkinti rendkívül nagy alkoholfogyasztás ellenére aránylag csekély az élet- és testi épség elleni kriminalitás, ezt elsősorban fővárosunknak rendkívül fejlett rendszete, az ottani államrendőrségnek rendkívül magas színvonala magyarázza. Ennek az utóbbi kriminogén tényezőnek a kriminalitásra gyakorolt kedvező hatására az alábbiakban még visszatérünk.

3. A bűnözés arányaira befolyást gyakorolnak egyes élvhajhászást célzó társadalmi megnyilatkozások is.

Ilyenekül volnának felemlítendőek egyes mulatóhelyek, amelyek, sokszor közvetve, gazdasági jellegű bűncselekmények elkövetésére szolgáltatnak okot. Sokan, akik ilyen mulatozásokban óhajtanának részt venni, de nem rendelkeznek a szükséges pénz felett, ennek megszerzése végett követnek el sikkasztásokat, lopásokat és más vagyon elleni deliktumokat. A mellett pedig még különféle rendészeti jellegű bűncselekmények, valamint hatóságok elleni erőszakot involváló deliktumok elkövetésére nyílik sokszor alkalom az ilyen mulatóhelyek üzemével összefüggésben.

A vidéket illetőleg, sajnos, hiányzanak ilyen irányú statisztikai adatok; Budapestre vonatkozólag a következők állanak rendelkezésünkre¹⁾:

Megnevezés	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Nyilvános mutatóványokra kiadott összes engedélyek száma	7.793	9.067	11.531	9.312	9.981	10.712	9.564	8.770
Ebből:								"
Mulató	30	27	20	18	20	15	15	104
Női zenekarok	14	18	14	14	20	9	8	33
Kártyázási engedélyek	428	231	157	139	271	161	228	123

A szórakozásokra nyíló alkalmak (dalcsarnokok, mutatóványok, záróra-meghosszabítás stb.) száma olyan magas, hogy ezek keretében sok bűncselekmény kiindulási pontját lehet találni. Persze, azok az adatok, amelyek ezen mélyebb lélektani folyamatokat tükröztetnék vissza, hiányzanak.

Egy másik e helyütt felemlítendő kriminogén tényező a prostitúció, amellyel összefüggésben szintén sok deliktumot követnek el. A prostituáltak sorában félelmetesen sok a vagyon ellen bűnöző, így elsősorban tolvaj; üzelmek gyakorlása közben ilyen cselekmények elkövetésére sok alkalom nyílik. Akárhányszor azonban súlyosabb deliktumok is, mint például kéjgyilkosságok, szadisztikus célzatú bántalmazások, hatóság elleni erőszakok is a prostitúcióval karöltve követtetnek el. Itt volnának azután még említendők a leánykereskedőknek szígyenletes üzelmek, a kerítésnek és csábításnak szám-

¹⁾ Lásd: Budapest Székesfőváros Statisztikai Évkönyve. 13. (1921—1924.) évf. Budapest, 1925. 196. old. — 14. (1926.) évf. Budapest, 1926. 206. old. — 17. (1929.) évf. Budapest, 1929. 178. old.

talán esete, továbbá akárhány zsarolási eset, amikor például a prostituátnak állítólagos férje által meglepett áldozat, csak hogy kellemetlen helyzetéből szabaduljon, kizsarolt vagyoni szolgáltatásokat teljesít. A prostitúció gyakorlása során nemibetegségekkel való fertőzés eseteitől eltekintve még számtalan alkalom adódik bűncselekmények elkövetésére.

A prostituáltaknak a számából tehát szintén a kriminogén tényezőknek kedvezőbben vagy kedvezőtlenebbül való alakulására következtethetünk.

Bár tudatában kell lennünk annak, hogy a prostituáltaknak csak egy töredéke kerül rendőri nyilvántartásba, illetve az adatgyűjtésekbe és hogy javarészüknél sikerül üzelmeiknek rendészeti következményeiket magukról elhárítani, mégis talán a prostituáltak számát feltüntető számokkal, legalább hozzávetőlegesen, sikerül a helyzetet illusztrálni.

A helyzetet két módon akarnók legalább hozzávetőlegesen vázolni.

Először az 1920. évi népszámláláskor számlált kéjnök számának a Budapesten nyilvántartott kéjnök számával való szembeállítását. Eleve hangsúlyozzuk, hogy a statisztikai adatok nem adják vissza hűségesen a helyzetet, mert hiszen a népszámlálásnál aránylag kevesebben vallották be eme foglalkozásukat, mint ahányat a budapesti éber államrendőrség erre készítet, amely tény az adatokból nyilvánvaló lesz; hiszen az egyedül Budapesten nyilvántartott kéjnök számának átlaga meghaladja az egész országban a népszámláláskor számolt kéjnök számát.

Az adatok a következők: ¹⁾

Budapesten az alább jelzett évek végén nyilvántartott összes kéjnök száma									Az 1920. évi népszámlálásnál az egész országban számbavett kéjnök száma
1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1921—28. évek átlagában	
2.002	1.960	1.933	1.804	1.543	1.534	1.347	1.423	1.693	1.636

Bár az adatok egymásnak bizonyos mértékig ellentmondók, mégis levonható belőlük az a következtetés, hogy a prostitúciónak keretei Budapesten jóval meghaladják a vidéknek eme megnyilatkozásait.

A budapesti erkölcsrendészeti statisztikai adatok ²⁾ is támogatják ezeket a következtetéseket.

¹⁾ Lásd: Az 1920. évi népszámlálás III—IV. rész. Budapest, 1926. 20—21. oldal. — Budapest Székesfőváros Statisztikai Évkönyve. 13. (1921—1924.) évf. Budapest, 1925. 278. oldal. — 17. (1929.) évf. Budapest, 1929. 302. oldal.

²⁾ Lásd az adatokat: Budapest Székesfőváros Statisztikai Évkönyve 13. (1921—1924.) évf. Budapest, 1925. 278. old. — 14. (1926.) évf. Budapest, 1926. 295. old. — 15. (1927.) évf. Budapest, 1927. 448. old. — 16. (1928.) évf. Budapest, 1928. 388. old. — 17. (1929.) évf. Budapest, 1929. 302. oldal.

Megnevezés	Az erkölcsrendészet keretében Budapesten az alább megjelölt években elbírált esetek				
	1924	1925	1926	1927	1928
Titkos kéjelgés	2.201	1.601	1.189	1.154	2.468
Orvosi vizsgálat elmulasztása	618	620	483	315	28
Szemérmetlen magaviselet	2.531	2.625	5.681	5.425	905
Egyéb itt nem részletezett esetekkel együtt, összesen	5.912	5.325	7.832	7.376	3.724

Úgy véljük, hogy a felsorakoztatott adatok segítségével joggal juthatunk arra a végső konklúzióra, hogy a prostitúció keretei fővárosunkban nagyobbak lévén, mint a vidéken, ez a kedvezőtlen kriminogén tényező is az ottani kriminalitásra hátrányos kihatást gyakorol.

4. E helyütt még két olyan bűnözési alkalomra óhajtánánk rámutatni, amelyek a technika mai vívmányainak folyamánát képezik és amelyek szintén a nagy városokban és ipari centrumokban éreztetik különösen hatásukat.

Az egyik a nagyvárosokban, így fővárosunkban is tapasztalható nagy forgalomnak következményeképpen jelentkező több közlekedési baleset és kapcsolatos gondatlan cselekmény; a másik a nagy iparvállalatok üzemében előforduló több gyári baleset.

A forgalmi balesetek számának 1928. évben Budapesten és a vidéken való alakulása tekintetében a következő számok tájékoztatnak bennünket: ¹⁾

Forgalmi balesetek törvényhatóságunkint. — 1928.

Törvényhatóság	Áldozatok száma 1 millió lakoshoz viszonyítva	Törvényhatóság	Áldozatok száma 1 millió lakoshoz viszonyítva
Budapest	1.446-0	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	418-9
Baja	1.673-4	Vas	374-4
Győr	1.164-9	Csongrád	321-9
Pécs	1.081-0	Békés	308-5
Szeged	800-3	Veszprém	201-9
Miskolc	611-5	Hajdú	171-5
Hódmezővásárhely	256-2	Baranya	126-7
Kecskemét	214-1	Bács-Bodrog	96-9
Székesfehérvár	176-2	Sopron	91-3
Debrecen	73-6	Bihar	28-1
Sopron	54-2	Vármegyék, összesen	215-0
Tj. városok, összesen	1.073-8	Mindössze	370-4

Ha ezeket az adatokat kiegészítjük még azzal, hogy a terület szerinti megoszlást tekintve a baleseteknek több mint fele (53-0%) a fővárosban fordult elő, míg a kisebb hányad (47-0%) az ország többi területére esett, továbbá, hogy a baleset valószínű oka általában az esetek 70-5%-ában, Budapesten pedig 73-7%-ában a vezetők hibája volt, úgy joggal következ-

¹⁾ Lásd ezeket az adatokat: *Várszeghy János*: Közúti forgalmi balesetek Magyarországon 1928-ban, Magyar Statisztikai Szemle. VII. (1929.) évf. II. köt. 894. oldal.

tethetünk arra, hogy a forgalmi balesetek Budapesten a gondatlan emberölési és testi sértési eseteket erősen felduzzasztották.

Ezt a feltevést igazolja még a Budapesten ugyanez időtájt történt halálos elgázolások elég nagy száma is.

Év	A Budapesten halálosan elgázolt egyének száma.		
	Férfiak	Nők	Osszesen
1926	78	31	109
1927	92	22	114
1928	116	26	142

Ez a jelenség különben természetes folyománya annak is, hogy területi megoszlás tekintetében is a legtöbb gépjármű Budapestre esik.¹⁾

Hasonló eredményeket idéz elő a kriminalitás terén a gyáripár is. Ott, ahol több a gyár, ipartelep, számtalan balesetekre alkalmat adó berendezéseivel, a gyári balesetek száma is felszökik.

Fővárosunknak erős ipara és nagyszámú gyára is természetszerűen utat nyit ilyen lehetőségeknek.

Itt is a megfelelő bűnügyi statisztikai adatok híján az üzemi balesetekre vonatkozó statisztikai adatokkal kell beérnünk.²⁾ Hiszen talán sehol sem állnak rendelkezésre olyan bűnügyi statisztikai adatok, amelyek a gondatlan emberölések és testi sértések közelebbi okát feltűntetnék. Sajnos azonban, épen csak egy évre, az 1928. évre vonatkozólag állanak rendelkezésünkre adatok, amelyek a bejelentett üzemi baleseteknek a számát törvényhatóságunkint tükröztetik vissza; mi e helyütt is a számadatokra való hivatkozást — úgy, mint fentebb is — lehetőleg a trianoni békekötés után teljesen megmaradt törvényhatóságokra korlátoztuk.

Üzemi balesetek törvényhatóságunkint. — 1928.

Törvényhatóság	10.000 lakosra esett üzemi baleset	Törvényhatóság	10.000 lakosra esett üzemi baleset
Budapest	88·8	Csanádmegye	23·3
Szeged tj. város	116·3	Veszprémmegye.....	20·6
Pécs tj. város	101·0	Vasmegye	19·6
Baja tj. város	88·9	Tolnamegye	14·6
Győr tj. város	72·8	Fejérmegye	13·4
Miskolc tj. város	71·0	Jász-Nagykun-Szolnokmegye ..	10·9
Debrecen tj. város	55·4	Bács-Bodrogmegye	9·9
Sopron tj. város	36·3	Somogy megye	9·6
Székesfehérvár tj. város	34·0	Békésmegye	8·7
Hódmezővásárhely tj. város ...	19·9	Csongrádmegye	8·1
Kecskemét tj. város	11·3	Hajdúmegye	6·2
Borsodmegye	39·7	Zalamegye	5·0
Hevesmegye	36·5	Szabolcsmegye	4·6
Pest-Pilis-Solt-Kiskunmegye ...	24·6	Az ország egész területe	33·4

¹⁾ Lásd e tárgyban a részletes adatokat: Magyar Statisztikai Évkönyv. 36. (1928.) évf. Budapest, 1929. 164—165. oldal.

²⁾ Sok érdekes, de nem egészen idetartozó adatot Budapest közlekedésére találunk Pásztor Mihály munkájában. Az utcai közlekedés Budapesten. Budapest, 1927.

Az adatok azt mutatják, hogy épen csak két törvényhatóságban: Szeged és Pécs tj. városokban aránylag nagyobb az üzemi baleseteknek a száma, mint Budapesten. A fővárosunkban történt üzemi baleseteknek nagy száma a gondatlan emberölési és testi sértési deliktumoknak bő forrása lehet.

b) A visszaeső és megrögzött büntettek számára kínálkozó különös bűnözési alkalmak.

1. A nagyvárosokban azután még személyi alapon, épen csak bizonyos osztályú büntettek számára kínálkozik sok alkalom bűncselekmények elkövetésére.

A szállodai, a vasúti, a villamos vasutakon garázdálkodó, az áruházi stb. tolvajoknak, a gazdasági életben szereplő csalóknak, árdrágítóknak és hasonló elemeknek főképen és elsősorban a nagyvárosokban nyílik alkalom deliktumaik elkövetésére. A vidéken, a nagy forgalmon kívül, ezek az állandóan visszaeső, megrögzött büntettek alig követhetnék el bűncselekményeiket. Sokan ezek közül már kora ifjúságuktól kezdve követnek el bűncselekményeket és javulás helyett egyenesen élethivatásnak tekintik a bűnözést.

Összehasonlítást végezve a vidék kriminalitásával, a helyzet az, hogy a falu inkább alkalmi büntetéseket teremt, ellenben a város inkább a notórius büntettek, a visszaesők működésének a helye.

Ennek a jelenségnek magyarázata kézenfekvő.

A jelzett, főként az új n. nemzetközi büntetteknek, mint például a nemzetközi kasszaőröknek, szállodai tolvajoknak, stb.-nek működése ott a legkönnyebb, ahol őket nem ismeri senki, ahol még a rendőrség előtt is ismeretlenek. A közlekedési eszközöknek mai tökéletessége mellett elég mód nyílik arra, hogy tartózkodási helyüket állandóan változtassák, egyik nagy világvárosból a másikba tegyék át.

Ezeknek a büntetteknek fővárosunkban, illetve a vidéken való működésének illusztrálására csak olyképen nyílik mód, hogy beszámolunk azon alkalmaknak (szállodák, pénzüzetek, közlekedési eszközök stb.) eltérő alakulásáról, amelyek garázdálkodásukra elsősorban módot szolgáltatnak.

A közrendre való veszélyességüket okozza még az a körülmény is, hogy a nagyforgalomú városokban bűncselekményeik elkövetése után sokkal könnyebben tudnak eltűnni, mint a kisebb vidéki városokban.

Hogy a kérdésnek horderejét teljesen értékelhessük, utalunk arra, hogy a visszaesőknek száma országszerte mindenütt óriási mértékben emelkedik. Egy-egy ilyen büntett sokszor a hasonló deliktumoknak beláthatatlan sorozatát követi el. Olykor bíróság elé kerül, többnyire vagy legalább is elég azonban ki tudja magát vonni az igazságszolgáltatás sújtó karja alól.

Épen a nagyvárosok, vagy a nagyforgalmú helyek képezik majdnem mindig az ilyen elemeknek működési terét.

Fővárosunkban több irányban nyílnak ilyen bűnözési alkalmak a visszaeső, ú. n. nemzetközi büntetések számára. Ezeknek legfontosabb eseteit akarnók sorra venni.

Az itt számbajövő büntetések kriminalitásának irányát nézve, főként kétféle deliktum elkövetésére nyílik alkalmuk: először különféle speciális jellegű lopásokra, másodsor pedig ú. n. raffinált kriminalitásra, csalások, sikkasztások, okirathamisítások és ezekkel kapcsolatos bűncselekmények elkövetésére.

2. Elsősorban a tolvajoknak a nagyvárosokban, így fővárosunkban is kínálózó különféle speciális működési terével, az erre kínálózó alkalmakkal akarnánk foglalkozni.

A tolvajok egy részének ilyen speciális működési terét képezik a közlekedési eszközök. A vasutakon, villanyosokon sokszor tapasztalható zsufolt-ság főként a zsebtolvajoknak ad gyakori alkalmat lopások elkövetésére.

A közlekedési eszközöknek fővárosunkban való fejlettebb volta hozzávetőlegesen tájékoztathat bennünket abban az irányban, hogy mennyiben több a bűnözési alkalom Budapesten, mint a vidéken.

Az adatok a következő képet tárják elénk: ¹⁾

A személyszállításra berendezett menetrendszerű automobilomnibusz-helyjáratok	A menetek		Az év folyamán szállított utasok száma
	összes száma	alatt megtett út hossza kilométerekben	
1926.			
Budapest	271.730	892.526	5,929.377
A vidék	116.236	798.283	627.623
1927.			
Budapest	429.672	1,360.717	7,146.184
A vidék	122.057	427.626	722.496
1928.			
Budapest	930.701	3,337.498	12,580.927
A vidék	203.524	792.890	1,237.097

Ha e mellett még a villamos vasutakra is figyelemmel vagyunk, amelyekre vonatkozó adatok, sajnos, nem állnak rendelkezésünkre, úgy képet kapunk arról, hogy mennyivel nagyobb mértékben nyílik alkalom Budapesten zsebtolvajlások és hasonló cselekmények elkövetésére, mint a vidéken.

Hasonló szempontokból utalni óhajtanánk még a vasúti közlekedésnek a Budapesten és a vidéken való eltérő méreteire, amelyek szintén hasonló kirívó ellentétekről tesznek tanúságot: ²⁾

¹⁾ Lásd: Magyar Statisztikai Évkönyv, 34 (1926.) évf., Budapest, 1928. 142. old. — 35 (1927.) évf., Budapest, 1929. 136. oldal. — 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. 167. oldal.

²⁾ Lásd: Magyar Statisztikai Szemle, 1930. évf., 433. oldal.

A vasutak főbb állomásain felszállt utasok 1914-ben és 1929-ben.

Az állomás neve	Az év folyamán az összes személyszállító vonatokra felszállt utasok száma		Esett 100 lakosra felszállt utas	
	1914	1929	1914	1929
Budapest	18,470.875	20,069.310	1.955	2.163
Aszód	203.751	266.417	5.108	6.047
Dunakeszi-Alag	292.319	806.945	5.870	12.666
Gödöllő	405.227	507.401	5.354	4.944
Rákoscaba	270.904	753.892	5.345	12.737
Rákosliget	317.798	729.412	12.111	26.447
Baja tjt.	239.832	297.199	1.152	1.557
Debrecen tjt.	1,210.093	1,506.977	1.190	1.378
Eger	215.803	337.259	769	1.127
Győr tjt.	576.561	751.514	1.214	1.454
Hatvan	267.921	370.140	2.215	2.635
Hódmezővásárhely	436.936	486.765	701	778
Kecskemét tjt.	455.981	743.628	626	928
Miskolc tjt.	911.864	1,066.727	1.645	1.804
Nyíregyháza	620.388	838.536	1.624	1.773
Pécs tjt.	510.510	713.377	990	1.510
Sátoraljaújhely	295.123	221.526	1.485	1.030
Sopron tjt.	474.292	433.490	1.400	1.177
Szeged tjt.	1,110.384	876.114	883	698
Székesfehérvár	462.430	616.876	1.207	1.544

Ha a Budapest és közvetlen környékén lévő néhány hely forgalmának méreteit a vidéki városok forgalmával összehasonlítjuk és figyelembe vesszük az illető városoknak a vasúti közlekedési hálózatban való jelentőségét, úgy szükségszerűen arra a következtetésre kell jutnunk, hogy fővárosunk közlekedése összehasonlíthatatlanul több alkalmat ad zsebtolvajlások és hasonló irányzatú deliktumok elkövetésére.

Utalni óhajtunk e helyütt még néhány olyan a fővárosban gyakrabban kínálkozó alkalomra, amely szintén alkalmas szaporítani a vagyon elleni deliktumok számát.

Budapesten ¹⁾ szállodai adó fejében befolyt az 1924. évben 1,063.208, 1925-ben 1,282.180, 1926-ban 580.831, 1927-ben 183.258 és 1928-ban 186.014 pengő. Annak kiemelésével, hogy a szállodai adó az 1926. évben 15%-ról 5%-ra szállítattott le, következtethetünk a Budapesten ezen években tapasztalható idegenforgalomra és szállodai forgalomra, amelynek keretében természetesen a szállodai tolvajoknak is sokkal bővebb aratásra kínálkozott alkalom, mint a vidéken.

Sok alkalom kínálkozik vagyon elleni bűncselekmények elkövetésére, elsősorban a zsebtolvajoknak a mozikban és hasonló mulatóhelyeken. Ezekből is a fővárosban többet találunk, mint a vidéken. Tehát ezeknek a száma is latba esik az ilyen vagyon ellen irányuló bűncselekmények szempontjából.

¹⁾ Lásd az adatokat: Budapest Székesfőváros Statisztikai és Közigazgatási Évkönyve, 17 (1929.) évf., Budapest, 1929. 247. oldal.

Ezek számának a fővárosban és a vidéken eltérő alakulását tükrözteti vissza a következő számadat: ¹⁾

Ország rész	1927-ben 1 nézőhelyre jutott lakos átlag	1928-ban 1 nézőhelyre jutott lakos átlag	1928-ban az elkelt jegyekből 1 lakosra jutott átlag
Budapest	23	22	12
Dunántúl	70	22	5
Alföld	43	27	3
Északi dombosvidék	72	23	4
Magyarország összesen	46	24	5

Az adatok arról tesznek tanuságot, hogy Budapesten a moziknak látogatása aránylag nagyobb méretű, mint a vidéken, aminek azután folyománya, hogy üzeimeik keretében vagyon elleni deliktumok, főként lopások elkövetésére is több lehetőség nyílik.

Ugyanezt mondhatjuk a nagyvárosokban, így hazánk fővárosában is nagyobb számban és nagyobb keretekben található áruházakról és vásárcsarnokokról is.

Az idegenforgalomnak adataira fentebb már utaltunk. Ennek keretében is számtalan visszaélésre, lopásra, ezenfelül pedig még az itteni viszonyokkal kevésbé ismerős idegeneknek kizsákmányolására is nyílik alkalom.

Fentebb utaltunk azután már az albérlőknek számára székesfővárosunkban. Sajnos, elég gyakran az ilyen viszony is lopásokra, a főbérlőnek az ismeretlen albérlő által való meglopására vezet.

Ezek a most felsorakoztatott lehetőségek mind sok alkalmat adnak vagyon ellen irányuló cselekmények, főként lopásoknak állandó elkövetésére.

3. A fővárosban kínálkozó alkalmaknak egyik-másik csoportja viszont inkább fondorlatos jellegű vagyon elleni deliktumoknak elkövetésére nyújt lehetőséget!

Főleg a nagyvárosoknak sokkal fejlettebb gazdasági élete nyújt számtalan alkalmat vagyon elleni komplikáltabb bűncselekmények elkövetésére.

Ezen alkalmaknak a fővárosban és a vidéken való eltérő alakulását tükröztetik vissza annyira-mennyire a gazdasági életnek egyes fontosabb megnyilatkozásai; ilyenekként jelentkeznek például a pénzintézetek. Azok az adatok, amelyek a pénzintézetek számát és fejlettségét tükröztetik vissza, egyben alkalmasak bennünket nemcsak a gazdasági élet fejlettségéről, hanem egyben annyira-mennyire a gazdasági élet keretében elkövethető ilyen talán intellektuális bűncselekményeknek mondható deliktumok elkövetésére kínálkozó alkalmak tekintetében is tájékoztatni.

Az adatok e tárgyban a következő képet mutatják²⁾:

¹⁾ Lásd: Magyar Statisztikai Szemle, 6 (1928.) évf., 819. oldal. — 7 (1929.) évf., 1179. oldal.

²⁾ Lásd az adatokat: Szádeczky-Kardos Tibor: A magyarországi pénzintézetek fejlődése, Budapest, 1928. 84. és 110. oldal.

A magyarországi pénzintézetek főbb mérlegtételeinek százalékos megoszlása.

Megnevezés	Bankjaink, takarékpénztáraink és földhitelintézetek főbb mérlegtételeinek százalékos megoszl.		A Pénzügyi Központ és a kötelekbe tartozó pénzintézetek évvégi összesített mérlegtételeinek százalékos megoszlása			
	1913. dec. 31.		1925.		1926.	
	Budapest	A vidék	Budapest	A vidék	Budapest	A vidék
Vagyon.						
Készpénz	—	—	77-76	22-24	82-14	17-86
Más pénzintézeteknél elhelyezett tőkék	65-16	34-84	86-26	13-74	87-36	12-64
Értékpapírok	65-37	34-63	59-72	40-28	57-10	42-90
Váltók	35-18	64-82	90-61	9-39	89-05	10-95
Adósok	90-53	9-47	88-14	11-86	97-16	2-84
Jelzálogos követelések	65-46	34-54	—	—	—	—
Előlegek értékpapírokra és egyéb zálogokra	84-28	15-72	—	—	—	—
Fedezet mellett engedélyezett folyószámla-hitelek	67-92	32-08	—	—	—	—
Törvényhatósági, községi stb. művekre adott kölcsönök	97-56	2-44	—	—	—	—
Kölcsönös kötelezvényekre (kezesség mellett)	31-49	68-51	65-89	34-11	66-76	33-24
Ingatlanok és leltár	41-81	58-19	76-28	23-72	77-87	22-13
Egyéb aktívák	66-02	33-98	50-00	50-00	—	100-00
Veszteség	—	—	—	—	—	—
Összesen	62-19	37-81	76-18	23-82	74-59	25-41
Téher.						
Alaptőke	49-99	50-01	79-34	20-66	78-39	21-61
Tartalékok	60-81	39-19	83-99	16-01	82-83	17-17
Takarék- és folyószámlabetétek	23-72	76-28	66-77	33-23	69-79	30-21
Viszontleszámitolt váltók	—	—	19-41	80-59	24-60	75-40
Hitelezők	80-82	19-18	95-98	4-02	92-99	7-01
Betétek folyó- és csekkszámákra	85-85	14-15	—	—	—	—
Előlegek és kölcsönök	17-84	82-16	—	—	—	—
Saját kibocsátású kötvények és záloglevelek	93-07	6-93	66-67	33-33	98-43	1-57
Egyéb passzívák	69-10	30-90	59-78	40-22	55-89	44-11
Nyeresség	50-15	49-85	66-14	33-86	70-21	29-79
Összesen	62-19	37-81	76-18	23-82	74-59	25-41

Amint ezt Szádeczky-Kardos Tibor ¹⁾ is kiemeli, az adatokból kitűnik, hogy az 1925. és 1926. év végén a kimutatásban szereplő pénzintézetek összes tőkéjéből Budapestre körülbelül a háború előtti állapotnak megfelelően továbbra is háromnegyed rész jutott; általában a mérlegek legtöbb tételénél a háború előtti állapothoz képest a fővárosi pénzintézetek részesedési arányának emelkedése állapítható meg.

Ezek a tények hatásukat természetesen a kriminalitásban is éreztetik. Ahol fejlettebb a gazdasági élet, ott az ennek keretében elkövethető deliktumokat, a fondorlatosan elkövetett különféle visszaéléseket, mint a csalásokat, sikkasztásokat, okirathamisításokat stb.-t is nagyobb számban találjuk, mint

¹⁾ Lásd: Szádeczky-Kardos, id. m. 110. old.

a vidéknek kevésbé fejlett gazdasági életében, amiről a napilapoknak ilyen visszaélésekről szóló hírei is lépten-nyomon tanuságot tesznek.

Tehát fővárosunknak fejlettebb gazdasági élete is sok deliktum elkövetésére ad alkalmat és az e tárgyú kriminalitásnak felduzzasztását eredményezi.

*

Ezzel talán kimerítettük volna azokat a legfontosabb tényezőket, amelyek fővárosunk kriminalitását hátrányosan befolyásolják.

Kétségtelen, hogy azok a tényezők, amelyek Budapest kriminalitására hátrányosan hatnak, elég nagy számban fordulnak elő. Ennek ellenére fentebb arra a megállapításra jutottunk, hogy Budapest kriminalitása sok tekintetben alatta mozog a törvényhatósági joggal felruházott városok kriminalitásának, holott ott az inémt megtárgyalt hátrányos kriminogén tényezők talán kisebb mértékben válnak hatékonnyá, mint Budapesten.

Ennek a jelenségnek magyarázatát leginkább az adja, hogy fővárosunkban sok olyan tényező is található, amely a kriminalitásra jótékony, azt csökkentő hatást vált ki.

Bár az olyan komplikált társadalmi jelenségnél, mint amilyen a kriminalitás, teljesen lehetetlen és meddő vállalkozás lenne az egymással szemben álló tényezők hatását számszerűen megállapítani vagy felbecsülni, mégis úgy véljük, hogy joggal következtethetünk arra, hogy a fővárosunkban jelentkező kedvező kriminogén tényezőknek köszönhető, hogy némely tekintetben a kriminalitás kisebb keretekben mozog, mint a törvényhatósági joggal felruházott vagy rendezett tanácsú városokban, ahol ezen kedvező kriminogén tényezők hatása elmarad.

Ha Budapestnek a kriminalitásra gyakorolt hatásáról teljes és hűséges képet akarunk kapni, egyben szemügyre kell vennünk a kriminalitást ott kedvezően befolyásoló tényezőket is. További feladatunk tehát az leendő, hogy a Budapesten jelentkező, a kriminalitásra tehermentesítő hatást gyakorló tényezőket ismerjük meg.

B) A Budapest kriminalitását kedvezően befolyásoló kriminogén tényezők.

1. A fővárosban nagyobb számban élő kisebb kriminalitású nőnek a kihatása.

1. Mint a kriminalitásnak egyik jelentős faktora, a nemnek a bűnözés arányaira és irányára való kihatása részletes megtárgyalásra talált. Valamint az emberi szükségletek, vágyak és szenvedélyek is nagyrészt függvényei a nemnek, hasonlóképen a bűnözés is részben a nemnek megfelelően igazodik.

A különböző kriminalstatisztikai adatokból nyilvánvalóvá lesz mindekenélőtt az, hogy a női nemnek kriminalitása messze mögötte marad a

férfiénak. Ezen még csak vita tárgyává sem tett megállapítás mellett azonban eldöntetlen az az arány, amely a két nem kriminalitása között fennáll. A szélsőségektől eltekintve, végeredményben a férfiak kriminalitása körülbelül úgy viszonylik a nőkéhez, mint a 4 vagy 5 az 1-hez.

Hazánkban általában a békeévekben, 1904/1908-ban száz büntetett közt 15—16%, 1909/1913-ban pedig 15·5% volt nő;¹⁾ a világháború során és az azt követő években a társadalmi kapillaritás jelenségének következményeképpen a női nemnek kriminalitása erősen emelkedett minálunk is, amint ez a következő táblázatból is kitűnik:²⁾

Év	Az elítéltek százalékos megoszlása		Év	Az elítéltek százalékos megoszlása	
	férfiak	nők		férfiak	nők
1921.....	71·1	28·9	1925.....	75·9	24·1
1922.....	73·0	27·0	1926.....	76·1	23·9
1923.....	73·6	26·4	1927.....	76·6	23·4
1924.....	75·4	24·6	1928.....	77·3	22·7

A háborúból hazatért férfiak mindinkább kiszorították a nőket azokból az állásokból, amelyeket a háború során a hadbavonultak pótlására elfoglaltak és amelyekben bűnözésre is több alkalmuk nyílt. Ezen tényeknek tudandó be a női nem kriminalitásának a háború során való emelkedése és azután a háború utáni években való lassú, de állandó csökkenése.

Végeredményben tehát hazánkban is a férfiaknak a kriminalitása körülbelül 4—5-szöröse a női nem bűnözésének.

2. Ezzel szemben fővárosunkban a nagyobb kriminalitású férfinem csekélyebb mértékben van képviselve, mint az országban általában, viszont a kisebb kriminalitású női nem nagyobb arányban fordul elő Budapesten, mint hazánk területén általában. Ez a tény természetszerűen Budapest kriminalitására tehermentesítő hatást vált ki.

A lakosságnak a nemek szerint való megoszlása Budapesten és hazánkban általában a következő számadatokból tükröződik vissza:³⁾

¹⁾ Lásd: Magyarország bűnügyi statisztikája az 1904—1908. évekről, Budapest, 1910. Általános jelentés. 65. oldal. — Magyarország bűnügyi statisztikája az 1909—1913. évekről, Budapest, 1919. Általános jelentés. 104. oldal.

²⁾ Lásd: *Hacker Ervin*: Kriminalitásunk az 1921—1927. években. Miskolc, 1929. 7. oldal.

³⁾ Lásd az abszolút számokat: Magyar Statisztikai Évkönyv, 23 (1915.) évf., Budapest, 1918. 12. old. — 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. — Budapest Székesfőváros Statisztikai Évkönyve, 17 (1929.) évf., Budapest, 1929, 54. old. Mindenütt Horvát-Szlavonország lakossága figyelmen kívül hagyott!

A népesség nemek szerint való megoszlása.

Év T e r ü l e t	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
	abszolút számban		százalékban	
1900.				
Budapest	339.649	363.799	48·2	51·8
Egész országterület	8,372.819	8,465.436	49·7	50·3
1910.				
Budapest	416.968	446.767	48·2	51·8
Egész országterület	8,940.602	9,201.598	49·3	50·7
1920.				
Budapest	431.290	497.706	46·4	53·6
Egész országterület	3,870.904	4,109.239	48·5	51·5
1925.				
Budapest	438.456	522.539	45·6	54·4

A nőknek részesedése a lakosságban Budapesten állandóan 1—2%-kal nagyobb, mint az ország egész területén. Tekintettel a női nemnek alacsonyabb kriminalitására, ennek kihatása azután az, hogy a Budapesten lakó több nő az ottani kriminalitásra kedvező hatást gyakorol.

Sokat vitatott kérdés, hogy a nőnek kisebb kriminalitásával szemben mennyiben lehet ezen eltérés aequivalensének tekinteni a prostitúcióban való részvételét. Bizonyos pontig áll ez az okoskodás. Budapest ebbel iviszonyai a tételt megerősíteni látszanak. Fentebb utaltunk arra, hogy a prostitúció arányai, úgy, mint minden világvárosban, Budapesten is nagyobb, mint a vidéken. Ez a jelenség természetszerűen összefüggésben áll azzal a ténnyel is, hogy Budapesten a női nemnek a lakosságban való részesedése nagyobb, mint hazánk más helyein.

2. A Budapesten észlelhető jobb műveltségi viszonyoknak és a lakosság nagyobb fegyelmeztségének kriminogén kedvező kihatása.

1. A kriminalaetiológiának egyik sokat vitatott problémája, hogy milyen befolyást gyakorolnak a kriminalitás arányára és irányára a kulturális tényezők.

Számtalan az a körülmény, amely kulturális szempontból latba esik.

Fővárosunk kulturális szintjének kriminogén szempontokból való méltatásánál természetesen a rendelkezésre álló statisztikai adatok által vagyunk megkötve.

Azok a körülmények, amelyek tekintetében úgy a fővárosunkra, valamint a vidékre nézve is statisztikai adatokkal rendelkezünk: a lakosság műveltségi foka, közoktatásügyének fejlettsége és — sajnos, csak Budapest tekintetében — a lakosság által beszélt nyelvek száma és Budapest könyvtárainak forgalma.

A nagyobb műveltségnek egyik folyománya az illető népességnek egyben nagyobb fegyelmezettsége is. Ez leginkább bizonyos kisebb jelentőségű deliktumok száma segítségével, mint például a jogtalan elsajátítás, a rendészeti kihágások stb. útján mutatható ki. A műveltségi faktoroknak meg tárgyalása után ezekre az utóbbi szempontokra is röviden ki fogunk térni.

2. Hogy valamely népnek általános műveltségi viszonyai, kultúrájának foka hatalmas befolyást gyakorol kriminalitásának arányára és irányára, ma már vitán felül áll. Hiszen kézenfekvő, hogy annak a megélhetése, aki nagyobb ismeretek felett rendelkezik, jóval könnyebb lesz, mint azé, aki még a legelemibb ismeretekkel sem bír. Ezenfelül a kisebb műveltség bizonyos szociális függőségbe is hozza az embert.

A kultúrának azonfelül szelidítő hatása is van a kriminalitásra. Az ú. n. erőszakos deliktumok helyére a műveltségi viszonyok javulásával a ravaszsággal és furfanggal elkövetett bűncselekmények lépnek. E tekintetben tehát a műveltségi viszonyok erősen befolyásolják a kriminalitás irányzatát is.

A műveltségi foknak a kriminalitásra való befolyásának boncolgatása főleg a szükséges statisztikai adatok hiánya miatt ütközik nehézségekbe. A ma ez irányban rendelkezésre álló legfontosabb adat az írni-olvasni tudás körülménye.

Fővárosunk és hazánk egyéb helyeinek lakossága e tekintetben a következő eltéréseket mutatja: ¹⁾

T e r ü l e t	Az összes népességből írni és olvasni tudó (%)			A 6 évnél idősebb népességből írni és olvasni tudó (%)		
	1900	1910	1920	1900	1910	1920
Budapest	77.2	84.0	88.2	87.6	92.5	94.7
Tj. városok	69.9	75.9	84.7	79.8	85.4	91.6
Vármegyék	47.5	53.9	74.4	56.8	64.2	83.1
Az egész ország területe	51.6	58.2	76.4	61.4	68.7	84.8

Az adatok meggyőzően mutatják, hogy a műveltség, az írni-olvasni tudás tekintetében a legjobbak a főváros viszonyai. Ez azután az életre való jobb felkészültség folytán kriminális téren is hatást vált ki és fővárosunk lakosságát a bűnözéstől bizonyos mértékig visszatartja.

Kétségtelen, a tapasztalat által számtalanszor megerősített tétel az, hogy a műveltség rendkívül kedvező kriminogén hatást vált ki. Hogy Budapest lakosságának kriminalitása némely tekintetben jóval a maximumon alul mozog, talán elsősorban ezen kriminogén tényező kedvező alakulásának is köszönhető.

¹⁾ Lásd : Magyarország 1910. évi népszámlálása, VI. rész, Budapest, 1920. 166—169. old. — Magyar Statisztikai Évkönyv, 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. 14. oldal.

3. Ha nem is az egész lakosságnak, mégis elég széles rétegeinek műveltségi fokát tükröztetik vissza azok az adatok, amelyek az iskolázottság fokára vonatkoznak. Ez a körülmény jobb megélhetésre képesít és közvetve, természetesen kriminális téren is kedvező hatást vált ki.

A statisztikai adatok a következő eltéréseket mutatják:

**A főiskolát, középiskolát és elemi iskolát végzettek aránya nemek szerint
1910-ben és 1920-ban törvényhatóságokint.**

Év; terület	A középiskolának legalább									
	8			6			4			
	osztályát végezte									
	a férfi	a női	az összes	a férfi	a női	az összes	a férfi	a női	az összes	
	népességből %-ban									
1910.										
Budapest	12.5	2.8	7.6	15.1	5.6	10.3	22.4	15.5	18.9	
Vármegyék	1.4	0.2	0.8	1.8	0.4	1.1	2.8	1.6	2.2	
Tj. városok	8.6	2.0	5.3	10.6	3.9	7.2	16.3	11.2	13.7	
Magyarország egész területe	2.3	0.4	1.4	2.9	0.8	1.9	4.6	2.8	3.7	
1920.										
Budapest	17.8	4.3	10.6	21.2	8.3	14.3	33.0	26.4	29.4	
Vármegyék	2.2	0.5	1.3	2.8	0.8	1.8	5.0	3.8	4.4	
Tj. városok	13.8	3.8	8.0	16.0	6.3	10.9	25.9	21.0	23.3	
Magyarország egész területe	4.3	1.0	2.6	5.3	1.9	3.5	8.9	7.2	8.0	

Év; terület	Az elemi iskolának legalább									
	Főiskolát végzett			6			4			
	osztályát végezte									
	a férfi	a női	az összes	a férfi	a női	az összes	a férfi	a női	az összes	
	népességből %-ban									
1920.										
Budapest	7.6	0.7	3.9	61.8	53.3	57.2	81.4	78.4	79.7	
Vármegyék	0.9	0.0	0.4	37.9	34.3	36.1	61.1	57.8	59.5	
Tj. városok	5.7	0.5	2.9	52.7	45.5	48.8	75.1	72.1	73.5	
Magyarország egész területe	1.8	0.1	0.9	40.7	36.5	38.5	63.7	60.7	62.2	

Az adatok kivétel nélkül arról tesznek tanúságot, hogy fővárosunk lakosságának műveltségi foka jóval felette áll hazánk egyéb területi lakosság műveltségi fokának.

Ha figyelembe vesszük a műveltségi foknak, ennek az életre való felkészültség egyik leghatalmasabb fegyverének nagy jelentőségét, úgy önként adódik a további következtetésünk: t. i., hogy fővárosunkban a kriminalitásra rendkívül kedvező hatást gyakorol a lakosságnak magasabb műveltségi foka is.

Persze, egyes bűncselekmények (például okirathamisítás, csalás stb.), így különösen az ú. n. intellektuális bűncselekmények elkövetése meg viszont éppen ezen magasabb műveltségi fok által válik lehetővé.

Egyes kriminalaetiológusoknak, mint például Lombroso-nak,¹⁾ ama nézete, hogy a magasabb műveltség a kriminalitás fokozását eredményezné, legalább is a már büntetetté vált egyéneknél, ha nem is megcáfoltnak, de legalább is erősen vitatottnak mondható.

A műveltség fokmérőjéül még a nyelvismeret is vehető, mert hiszen akinek nyelvismerete nagyobb, többnyire nagyobb a műveltsége is, könnyebb a boldogulása is, folyományképen azután kriminalitása kisebb méreteket ölt.

Sajnos, e tekintetben éppen csak Budapestre vonatkozólag találjuk a következő régebbi keletű adatokat: ²⁾

Nyelvismeret		1890	1900	1910
Egy	nyelvet beszél	45.3	45.0	50.1
Két	« « 	47.3	48.1	49.9
Három	« « 	7.4	6.9	
Összesen %		100.0	100.0	100.0

Az adatok — a fentebb vázolt jobb műveltségi viszonyoknak megfelelően — arról tesznek tanuságot, hogy fővárosunk lakossága elég nagy nyelvismerettel bír; amely tény — közvetve — a kriminalitás méreteire is tompítólag hat.

4. Fővárosunk műveltségi viszonyait azután még fejlettebb közoktatásügyi viszonyai is jellemzik.

Ha jól tudjuk, Oettingen³⁾ utalt elsőször azokra az összefüggésekre, amelyek a közoktatásügyi és büntető igazságszolgáltatási költségek közt fennállanak; példája szerint míg Franciaországban Calvados departementben a közoktatásügyre fordított költségek fejenként 20.3 centre rúgtak, addig a büntető igazságszolgáltatás költségeire 17.4 cent esett; ezzel szemben a Bouches du Rhône departement-ban a közoktatásra fejenként csak 16.4 centet fordítottak, ellenben az igazságszolgáltatás költségei ott fejenként 30 centre rúgtak; vagyis a közoktatásügyre fordított költségtöbblet búsán térül meg a büntető igazságszolgáltatás terén tehető megtakarítások által.

Ilyen hasonló párhuzam vonását akarnók mi is megkísérelni.

Mégis következtetéseinknél felette óvatosan kell eljárunk. Mert nem szabad szem elől téveszteniünk azt a tényt, hogy tanintézeteink, elsősorban főiskoláink legnagyobb része — főként a világháború előtti időkben — Budapestben lévén elhelyezve, az ottani nagyobb kulturális kiadások nem vonják

¹⁾ Lombroso: Die Ursachen und die Bekämpfung des Verbrechens, Berlin, 1902. 101. és 267. oldal.

²⁾ Budapest félszázados fejlődése 1873—1923. Budapest, 1925. 23. oldal.

³⁾ Oettingen: Moralstatistik, Erlangen, 1882. 598. s. köv. oldal.

szükségképen a jobb művelődési viszonyokat maguk után; az ott tanuló egyének nagy része a vidékre tér vissza.

Számításaink egyik-másik hibája meg abban rejlik, hogy az alapul vett költségvetési összegek meglehetősen távolra esnek a legutolsó népszámlálási eredménytől; az előbbi költségvetések megfelelő összegeinek alapulvételét az gátolja, hogy akkor a pénzgységünk értéke nem lévén stabil, ez a körülmény esne zavarólag latba.

Ezért számításaink egy tudományosan talán nem is indokolt kísérletet képeznek csak!

Az 1929. évi 31. törvénycikk szerint megállapított költségvetés értelmében hazánk közoktatásügyének kiadásai 138,492.700 pengőt tettek ki; ebből az összegből levontuk a vallási célok támogatására és egyházak javadalmazására fordított 8,178.850 pengőt és a közoktatásügyi tárcának 9,575.000 pengőnyi bevételeit; így marad tiszta kiadás: 120,738.850 pengő. Hazánk-nak az 1920. évi népszámláláskor számolt 7,980.143 lakosát véve alapul, esik egy lakosra az egész országban átlag 15 pengő 12 fillér közoktatásügyi kiadás.

Ezzel szemben Budapesten a helyzet következően alakul:

Egyedül Budapest székesfőváros az 1929. évben költségvetése szerint ¹⁾ fordított közoktatásügyére összesen 45,687.910 pengőt; ebből az összegből azonban levonandó a székesfővárosi közoktatásügyi költségvetésnek 3,179.288 pengőnyi bevétele, marad tehát tiszta kiadás 42,508.622 pengő. Figyelembe véve mármost a Budapesten 1925. évben számolt ²⁾ 960.995 lakost, egy lakosra 44 pengő 23 fillér közoktatásügyi kiadás esik. Nem szabad azonban szem elől tévesztenünk, hogy az állami költségvetésből is nagy, a költségvetés alapján azonban alig megállapítható összegek is Budapesten maradnak és ott kulturális célokra kiadatnak; ezek is számbaveendők volnának. Viszont Budapest kulturális berendezkedései sok-sok tekintetben nemcsak Budapestet, hanem az egész országot is figyelembe véve lettek méretezve, tehát itt bizonyos egymással szemben álló, de még csak megközelítőleg sem felbecsülhető tételek volnának le, illetve hozzászámítandók.

Ha egyedül a fentebb kapott két számítási eredményt, a Budapesten egy lakosra eső 44 pengő 23 fillér és az egész országban egy lakosra eső 15 pengő 12 fillér közoktatási célokra fordított költséget vesszük figyelembe, akkor is már Budapestnek nagy kulturális fölénye az egész országgal szemben erősen kidomborodik.

5. Végül a kultúrának, mint kriminogén tényezőnek illusztrálására még a budapesti könyvtárak forgalmára is akarnánk hivatkozni!

¹⁾ Lásd: Budapest Statisztikai Évkönyve, 17 (1929.) évf., Budapest, 1929. 218. oldal.

²⁾ Lásd: Budapest Statisztikai Évkönyve, 17 (1929.) évf., Budapest, 1929. 54. old.

Budapest jelentősebb könyvtárainak forgalma. — 1926—1928. ¹⁾

Könyvtár megnevezése	Olvasók száma			Kölcsönzők száma		
	1926	1927	1928	1926	1927	1928
Nemzeti Múzeum könyvtára	15.192	6.012	13.376	6.213	3.003	3.544
Egyetemi könyvtár	44.215	49.427	54.170	7.067	7.238	8.601
Magy. Tud. Akadémia könyvtára	4.144	4.675	4.001	1.932	2.487	2.434
Városi nyilvános könyvtár	146.956	171.633	165.338	209.298	302.682	259.164
Fővárosi pedagógiai könyvtár	1.984	4.000	6.557	1.290	2.386	3.660
M. kir. technol. intézet könyvtára	—	10.187	13.533	—	1.178	1.413
Orsz. iparművészeti múzeum könyvtára	—	19.040	23.132	—	108	128
Budapesti Keresk. és Iparkamara könyvt.	—	3.369	3.842	—	1.084	1.253
Összesen (egyéb könyvtárakkal együtt)	213.400	269.903	285.775	227.012	322.469	282.097

Bár a vidékre vonatkozólag ilyen adatok hiányoznak, azok nélkül is a számok fővárosunk nagy kulturális fölényéről tesznek tanuságot. Még akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy a fővárosi könyvtárak látogatói sorában sok vidéki emberrel is találkozunk, ezen kultúrmegnyilatkozás Budapest magasabb művelődési törekvéseit mutatja. Ennek a jelenségnek kihatásai természetesen kriminális téren sem maradhatnak el és a bűnözés csökkentése által jótékony hatásukat éreztetik.

6. A jobb műveltségi viszonyokkal karöltve a lakosság fegyelmezettebb, a jogi intézményekkel és jogszabályokkal ismerősebb, a jogban járatosabb szokott lenni.

Ennek egyik következménye az is, hogy a lakosság a jogrendszerben jobban ismervén ki magát, jogellenes cselekményektől inkább tartózkodik; a jogban való tájékozottsága megvédi őt a büntetőjogi szabályok áthágásától.

E tekintetben is érdekes példát találhatunk fővárosunk szociális életében. Sajnos a vidékkel való összehasonlításra e tekintetben sem nyílik mód, mert hiányoznak a vidékre vonatkozó megfelelő statisztikai adatok.

Büntetőtörvényünknek 365. §-a a jogtalan elsajátításnak a tényállásdékát állapítja meg és vonja büntetés alá. Erről a szakaszból joggal mondhatjuk, hogy azon büntetőjogi rendelkezések közé tartozik, amelyek kevésbé mentek át a köztudatba.

Fővárosunkban történtek olyan adatgyűjtések, amelyek arról tesznek tanuságot, hogy ez a szakasz fővárosunkban eléggé átment a lakosság köztudatába. Mi itt azokra az adatgyűjtésekre gondolunk, amelyek az elveszített illetve megtalált dolgokra vonatkoznak. Az adatok a következők:²⁾

¹⁾ Lásd: Budapest Statisztikai Évkönyve, 15 (1927.) évf., Budapest, 1927. 704. old. — 16 (1928.) évf., Budapest, 1928. 700. old. — 17 (1929.) évf., Budapest, 1929. 582. old.

²⁾ A számokat lásd: Budapest Statisztikai Évkönyve, 15 (1927.) évf., Budapest, 1927. 302. oldal. — 17 (1929.) évf., Budapest, 1929. 178. oldal.

Elvesztett és talált tárgyak	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Elvesztett :						
pénz (pengő)	650	66.900	57.409	18.897	43.661	87.214
ékszerek	380	500	307	179	341	422
egyéb tárgyak	945	1.656	1.270	1.650	3.856	3.188
állatok	125	90	97	74	21	65
Talált :						
pénz (pengő)	286	5.564	4.853	3.634	4.886	5.695
ékszerek	143	210	238	172	115	251
egyéb tárgyak	2.713	5.439	6.930	8.350	7.860	15.949
állatok	159	202	213	132	55	120

Bár az a körülmény, hogy az elvesztett tárgyak tulajdonosai veszteségüket gyakran nem jelentették be, az összehasonlításokat erősen zavarják, mégis megállapíthatjuk, hogy Budapesten a találók elég becsületesek, hogy a talált dolognak a rendőrségen való beszolgáltatásának a kötelessége eléggé átment a köztudatba.

Hasonló következtetésekre adnak alkalmat a rendészeti deliktumok is,¹⁾ amelyek a nagyvárosoknak bonyolultabb rendészetében és a sokkal nagyobb számban pönalizált rendészeti tényálladékok folytán fővárosunkban is nagyobb szerephez jutnak. Ennek ellenére fővárosunkban egy lakosra nem esik több rendészeti kihágás, mint hazánk más helyein; ez a tény szintén Budapest lakosságának elég nagy fegyelmeztségéről tesz tanuságot.

A büntetőjogi szabályoknak mentül részletesebb kiépítése a bűnözés méreteit rendszerint alaposan megsokszorozza, hiszen megnehezíti a jogok és kötelességek közt való eligazodást. Csak az illető jogterület lakosságának az illető szabályok feletti teljes tájékozottsága, valamint fegyelmeztsége tudja a kriminalitásnak a rendészet terén való megnövekedését gátolni.

3. A Budapesten jelentkező jobb szociális gondozásnak kedvező kihatása.

1. Hogy a jobb szociális gondozás bűnügyi téren kedvező hatást vált ki, nyilvánvaló. Ahol tehát a lakosságnak szociális gondozására több gondot fordítanak, ez a kriminalitást kedvezően, ahol meg viszont kevesebb gondot fordítanak ezeknek a szempontoknak az ápolására, az a tény a bűnözés arányát hátrányosan fogja befolyásolni.

Ezen szempontok tudatában kell majd odatörekednünk, hogy Budapest és a vidék intézményei és viszonyai közt párhuzamot vonjunk. Sajnos, némely tekintetben csak a fővárosi viszonyokat illusztráló adatokkal kell majd beérnünk.

¹⁾ Lásd fentebb A kriminalitás iránya Budapesten és a vidéken című táblázatban a közrend és közszemérem elleni kihágásokat!

Főleg három szempont : a rendőrség szintjének és a közegészségügynek vázolója, valamint az árvaházak növendékei számának miként való alakulásának ismertetése által óhajtanánk további következtetésekre alkalmat adni.

2. A világvárosok magasabb kriminalitásának leküzdésére — gyakorlatilag — leginkább a rendőrségi intézmények jobb kiépítése, a rendőrség létszámának emelése által nyílik mód.

Szükségszerűen felvetődik tehát az a kérdés, hogy Budapest és a vidék rendőrségeinek a színvonala mennyiben tér el egymástól. Minthogy sok, mondhatnók a legtöbb közbiztonsági országos jelentőségű intézmény (például a bűnügyi nyilvántartó stb.) Budapesten található, amely elrendezkedést főként szervezeti szempontok indokolnak, a párhuzam vonása talán leginkább a rendőrség őrszemélyzete létszámának alapulvételével volna indokolt.

A rendőrség létszáma Budapesten és hazánk vidékén a következően, eltérően alakul : ¹⁾

Év	A budapesti államrendőrség őrszemélyzetének létszáma	Az állami rendőrség és csendőrség országos összesített létszáma
1923	3.809	20.372
1924	3.901	20.372
1925	4.031	19.270
1926	4.071	19.270
1927	4.061	—
1928	4.000	18.992
Összesen	23.873	98,276
Évi átlag	3.979	19.655

Mármost figyelembe véve Budapestnek és az egész országnak fentebb jelzett lakosságát, azt állapíthatjuk meg, hogy míg 10.000 lakosra Budapesten átlagban 41·4 rendőr esik, addig az egész országban 10.000 lakosra csak 20·5 rendőr esik. Azaz fővárosunkban a rendőrség létszáma aránylag több mint kétszer olyan nagy, mint a vidéken.

Ez a tény természetesen közbiztonsági szempontból, kriminalpolitikai szempontból is erősen latba esik és kedvezően befolyásolja a bűnözés méreteit.

Úgy véljük, hogy a kedvezőbb műveltségi viszonyok mellett a rendészetnek magasabb szintje az a kriminogén kedvező tényező, amelynek fővárosunk kriminalitásának a többi városok bűnözésénél alacsonyabban való alakulása köszönhető elsősorban.

3. A szociális gondozás közé sorozhatjuk a közegészségügyi intézkedéseket is.

¹⁾ Lásd az adatokat : Budapest Statisztikai Évkönyve, 17 (1929.) évf., Budapest, 1929. 172. oldal. — Magyar Statisztikai Évkönyv. 31—33. (1923—1925.) évf., Budapest, 1927. 279. oldal. — 34 (1926.) évf., Budapest, 1928. 363. oldal. — 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. 296. oldal. Az országos létszám az 1927. évre vonatkozólag hiányzik.

Ahol az állampolgárok testi jóléte jobb gondozásban létesül, ott rendszerint jobb egészségügyi viszonyokat is találunk, ott a lakosság egészségesebb következképpen rendszerint a megélhetés gondjai is kisebbek, mert hiszen egészséges testtel mindenki könnyebben tudja megkeresni mindennapi kenyerét.

Tehát a közegészségügynek magasabb színvonala is a mi szempontunkból kedvezően esik latba!

A fővárosi és a vidéki helyzetnek illusztrálására a következő adatokat sorakoztatjuk fel: ¹⁾

Év; terület	Tiszti, kerületi, rendőr-, járási, községi stb. hatósági orvosoknak a száma	Okleveles orvosok száma	Kórházak ágyainak száma
1925.			
Budapest	97	2.497	12.953
Egész országterület	1.228	5.716	29.802
1926.			
Budapest	99	2.609	13.163
Egész országterület	1.270	6.090	30.544
1927.			
Budapest	97	2.898	14.613
Egész országterület	1.320	6.727	32.324
1928.			
Budapest	90	3.110	15.092
Egész országterület	1.334	7.403	34.299

Ha figyelemmel vagyunk is arra, hogy Budapest orvosainál és kórházai-ban sok vidéki beteg is keres gyógyulást, mégis — főként az ott működő orvosok és a kórházak férőhelye tekintetében — Budapest közegészségügyi intézményei hatalmas fölényének megállapításával kell az összehasonlítást lezárni.

Aminek szociális téren és kriminális téren való kihatásának lehetőségeire fentebb már utaltunk.

A budapesti viszonyok ez irányú jobb volta ezen a téren is megállapítható és mint kedvező kriminogén tényező jelentkezik.

4. A szociális gondozásnak egy másik megnyilatkozása a szegényeknek és gyámoltaltanoknak, elsősorban az árváknak segélyezésében és gyámolításában is jelentkezik.

Hogy a köznek ilyen irányú fellépése és működése kriminális téren kedvező hatást vált ki, kézenfekvő. Az a segélyre, gyámolításra szoruló,

¹⁾ Lásd: Magyar Statisztikai Évkönyv, 31—33 (1923—1925.) évf., Budapest, 1927. 42—43. oldal. — 34 (1926.) évf., Budapest, 1928. 42—43. oldal. — 35 (1927.) évf., Budapest, 1929. 33—34. oldal. — 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. 34—35. oldal.

akit bajában a közület segítő keze talpra állít, kevésbbé fog a bűn útjára tévedni, mint az, akivel a köz nem törődik. Egy régi tapasztalati tény, hogy az e téren tett bármilyen költséges intézkedések és intézmények búsas kamatot hoznak a közületnek a kriminális veszélyek és költségek (a bűncselekmények által okozott kár, bűnügyi és büntetésvégrehajtási költségek stb.) kiküszöbölése által.

Tehát a közviszonyoknak ilyen szempontokból való ismerete is tájékoztat bennünket abban a kérdésben, hogy hol jelentkezik több kedvező, illetve kedvezőtlen kriminogén tényező.

A rendelkezésünkre álló adatok meglehetősen szegényesek és a következő eltérésekről tesznek tanúságot¹⁾:

Év	Árva- és szeretetházak növendékeinek száma	
	Budapesten	az ország egész területén
1922	1.813	4.154
1923	1.754	4.109
1924	1.792	4.221
1925	1.836	5.158
1926	1.822	6.326
1927	1.867	6.348

A számszerű, bizonyos számú lakosra megállapított viszonyszám alapján való összehasonlítások ugyan nem lennének szerintünk indokoltak, mégis ennek ellenére könnyen megállapíthatjuk, hogy az árva- és szeretetházak is fővárosunkban sokkal nagyobb terjedelemben és mértékben állanak fenn, mint a vidéken.

Ennek a nagyobb szociális gondozásnak is természetesen nem maradhatnak el a gyümölcssei kriminális téren sem, főként a fiataikorúak bűnözésének ellensúlyozása által. Hogy a fiataikorúaknak ilyen jobb gondozása mennyiben hat ki kedvezően elsősorban a fiatalabb korosztályok bűnözésére, azt Anglia példája mutatja meggyőzően, amelynek a fiataikorúak büntetőjogában ilyen intézmények segítségével is elért rendkívül kedvező eredményei az egész világon utánzásra találtak.

Minálunk is a fiataikorúaknak szeretet- és árvaházakban való elhelyezése által is a gondozatlan és elhagyott fiataikorúaknak a bűnözéstől való megmentése tekintetében érhetünk el szép eredményeket.

¹⁾ Lásd: Magyar Statisztikai Évkönyv., 31—33 (1923—1925.) évf., Budapest, 1927. 266—267. oldal. — 34 (1926.) évf., Budapest, 1928. 253. oldal. — 35 (1927.) évf., Budapest, 1929. 238. oldal. — 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. 277. old. — Budapest Statisztikai Évkönyve 13 (1921—1924.) évf., Budapest, 1925. 558. old. — 15 (1927.) évf., Budapest, 1927. 985. old. — 17 (1929.) évf., Budapest, 1929. 752. oldal.

Befejezés.

1. Ha végül a fővárosunkban jelentkező kedvezőtlen és kedvező kriminogén tényezőknek a mérlegét akarjuk megcsinálni, úgy a következőket állapíthatjuk meg.

Budapest kriminalitását hátrányosan befolyásolja mindenekelőtt a sűrűbb lakosság, amelynek a hatását azonban bizonyos mértékig equalizálják a Budapesten a vidéknél valamivel jobb lakásviszonyok. Mint kedvezőtlenül alakuló kriminogén tényező, erősen esik latba fővárosunkban a nehezebb megélhetés, amellyel szemben, ha jelentkeznék is némely tekintetben jobb kereseti lehetőségek, mégis ezek hatása nem tud érvényesülni, mert a jobb kereseti lehetőségekkel szemben áll a fővárosi embernek magasabb az élet-standardja és a fővárosban sokszor jelentkezik nagyobb munkanélküliség; ezen thézi ünket meggyőzően bizonyítják a fővárosi rosszabb birtokviszonyok is.

Budapest kriminalitását emelik azután még az ott élő ú. n. kriminálisabb elemek, mint az ott található nagyobb számú nem-házasok, 20—40 évesek és főként az iparos és gyári munkás elemek; az utóbbiaknak jelenléte azután még csak fokozza a nagyvárosokban amúgy is mindenkoron tapasztalható társadalmi feszültséget, amely szintén alkalmas a kriminalitást fokozni.

Régi tapasztalati tény, hogy az odavándorlás és odatelepedés a nagyvárosokban, így Budapesten is jóval nagyobb, mint a vidéki helyeken. Másrészt idegen környezetben mindig könnyebb és valószínűbb a bűnelkövetés; amely kedvezőtlen kriminogén tényező természetesen Budapesten is jelentkezik; még csak súlyosbítja ebből a szempontból a helyzetet a fővárosunkban tartózkodó sok külföldi és az idegenforgalom.

De a bűnözési alkalom is több a fővárosban, mint másutt. Több az alkalom alkoholfogyasztásra, mulatozásra, megengedett és jogilag vagy csak erkölcsileg perhorreszkált kedvtelésekre. A fővárosban jelentkező nagyobb forgalom meg több forgalmi balesetnek, a gyáripar meg több gyári balesetnek az előidézője. Ezeken az úgyszólván mindenki számára kínálkozó kriminális lehetőségeken kívül vannak azonban még olyanok is, amelyeket különösen a visszaeső és megrögzött büntettek használnak fel raffinált deliktumaik elkövetésére; itt említendők elsősorban az ú. n. nemzetközi büntettek (kasszafúrók, szállodai tolvajok stb.), azután a zsebtolvajok és hasonló elemek (például a közlekedési eszközökön működő tolvajok, vásári tolvajok stb.), csalók stb.

Biztos, hogy ezek a kriminogén hátrányos tényezők erősen latba esnek és hogy fővárosunk kriminalitását erősen terhelik.

Mégis a tények azt mutatják, hogy Budapest kriminalitása némely tekintetben kedvezőbben alakul mint a törvényhatósági joggal felruházott

és a rendezett tanácsú városoknak a bűnözése. Aminek magyarázatát adni nem nehéz. Amint erre ismételtén reámutattunk, Budapesten több — a kriminalitást kedvezően befolyásoló — kriminogén tényező jelentkezik, mint a kisebb városokban.

Sorra véve ezeket a fővárosunkban kedvezően alakuló kriminogén tényezőket, utalnunk kell mindenekelőtt a Budapesten nagyobb számban élő és a tapasztalat szerint mindenkor kisebb kriminalitású nőre. Rendkívül kedvező hatást gyakorolnak Budapest bűnözésére a fővárosunkban kedvezőbben alakuló műveltségi viszonyok és a fővárosi lakosságnak nagyobb fegyelmezettsége; a műveltségnek rendkívül kedvező kriminogén kihatására a kriminalgétiológiában számtalanszor történt rámutatás; talán ez ama kedvező kriminogén tényező, amely fővárosunkban legjobban érvényesül és meglehetősen lerontja vagy legalább nagy részben egalizálja a Budapesten jelentkező kedvezőtlen kriminogén tényezőket.

A fővárosunkban jelentkező kedvező kriminogén faktorok sorában volna végezetül még említendő az a tényező, hogy a lakosságnak szociális gondozása, elsősorban Budapestnek rendszete jobb és tökéletesebb, mint másutt.

Ezen kedvezőtlen és kedvező kriminogén tényezők kölcsönhatásának eredményét képezi az a kriminalitás, amelyet fentebb, az I. fejezetben »A tények« ismertetése során vázoltunk.

2. Egy másik feladatunk még az leendő, hogy a kriminalitás irányában a fővárosunkban jelentkező néhány eltérésre reámutassunk és igyekezzünk ezeknek a jelenségeknek a magyarázatát adni.

A bűnözésnek nagy része, Budapesten különösen, a vagyon ellen irányul. Kérdés, mi okozza azt, hogy Budapesten épen ezen vagyon elleni bűncselekményekkel találkozunk ilyen nagy számban. Amikor felállítottuk a Budapesti különösen erősen hatékonyvá váló kriminogén tényezőknek a mérlegét, utaltunk arra, hogy ezek sorában rendkívül nagy szerephez jut a fővárosban való nehezebb megélhetés, továbbá az ott nagyobb számban élő iparos-elemek, amelyeknek a jelenléte a társadalmi feszültséget is fokozza. Elsősorban ezek azok a tényezők, amelyek mindenütt a vagyon elleni kriminalitást hátrányosan érintik. Minthogy ezeknek a hatása fővárosunkban erősen érvényesül, érthető, hogy kihatásuk következtében Budapesten a vagyon elleni kriminalitásnak a mértéke különösen kedvezőtlenül alakul.

De reámutathatunk még néhány más kisebb jelentőségű hasonló jelenségre!

A tények ismertetéséből fentebb kitűnik az, hogy a vagyon ellen irányuló bűncselekmények sorában nagy szerephez jut a lopás. Utaltunk azután fentebb még arra is, hogy Budapest lakosságában az országos átlagnál nagyobb mértékben van képviselve a női nem. Ezen két tény között talán bizonyos összefüggés volna megkonstruálható. Nevezetesen olyképen, hogy a lopások

nagy száma többek közt a Budapesten nagyobb mértékben elkövetett cselédlopásokból ered. Bűnügyi statisztikai adatok e tekintetben hiányzanak. Azonban feltevésünket támogatják azok a statisztikai adatok, amelyekből kitűnik a házi cselédeknek a lakosságban való része Budapesten és az ország egyéb részeiben ; Budapest lakosságában magasabb százalékkal vannak képviselve a házi cselédek, mint az ország lakosságában általában és talán ez a körülmény azután állításunkat, ha nem is bizonyítja, de legalább is erősen valószínűsíti. A házi cselédeknek a lakosságban való részesedése a következő táblázatból tűnik ki:¹⁾

Év	B u d a p e s t			A z e g é s z o r s z á g		
	lakosságának összes száma	a házi cselédeknek a száma	a házi cselédek %-os része az összes lakosságban	lakosságának összes száma	a házi cselédeknek a száma	a házi cselédek %-os része az összes lakosságban
1910	880.371	67.922	7.71%	18,264.533	341.521	1.87%
1920	928.996	50.895	5.48%	7,980.143	145.478	1.82%

A számadatok arról tesznek tanuságot, hogy a fővárosunk lakosságában a házi cselédek az 1910. és 1920. évi népszámlálás alkalmával 3—4-szer olyan nagy arányban fordultak elő, mint az országban általában. Ez a tény azután erősen alátámasztja az imént kifejtett okoskodásunkat.

Egy másik ilyen érdekes jelenség például az, amely szintén fentebb »A tények« során ismertetett adatokból tűnik ki ; arra a jelenségre gondolunk itt, hogy Budapesten sokkal kevesebb a gyújtogatás, mint a vidéken, főként, mint a nagyközségekben és egyéb helyeken. Ennek a jelenségnek a magyarázata kézenfekvő. A vidéknek, elsősorban a községek lakosságának a gyújtogatásban való nagyobb részesedése talán a gazdasági cselédeknek gazdáikon való bosszúállásával volna összefüggésbe hozható; szidás, rendreutasítás és a könnyen kínálkozó alkalom (szalmakazal, keresztben álló gabona) e téren akárhányszor ezen indulat kiváltását felette elősegíti.²⁾ A fővárosban az ilyen deliktumoknak előfeltételei és alkalmai majdnem teljesen hiányoznak, tehát érthető, hogy számuk jóval kisebb, mint a vidéken.

Arra, hogy a jogtalan kisajátítások alacsonyabb számát Budapest fővárosunk lakosságának fegyelmezettebb voltának és a jogszabályokban való nagyobb járatosságának köszönhetjük, már utaltunk.

3. Hosszasabban akarnánk kitérni a visszaesésnek fővárosunkban való kihatására!

¹⁾ Az abszolút számokat lásd : Magyarország 1910. évi népszámlálása, IV. rész, Budapest, 1915. 6. és 114. oldal. — Az 1920. évi népszámlálás. III—IV. rész, Budapest, 1926. 21. és 48. oldal. — Magyar Statisztikai, Évkönyv 36 (1928.) évf. Budapest, 1929. 5—7. oldal.

²⁾ Ezt a nézetet vallja többek közt : *Aschaffenburg*: Das Verbrechen und seine Bekämpfung, Heudelberg, 1923. 72. oldal.

Terület szempontjából a visszaesőknek bűnözése a következően oszlott meg az 1909—1913. években : ¹⁾

T e r ü l e t	100 visszaeső közt találtatott					A 12 éven felüli lakosság aránya
	általában	a főbb vagyron elleni bűncselekményeknél	a testi sértések-nél	a hatóság elleni erőszaknál	a többi bűncselekményeknél	
Budapestn	8-0	12-4	1-4	3-5	3-4	5-6
Más tj. városokban	12-4	15-6	6-0	11-2	11-8	7-7
Rendezett tanácsú városokban	11-6	13-6	6-8	11-4	12-6	8-7
Vidéken	68-0	58-4	85-8	73-9	72-2	78-0
Összesen	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0

Amint a hivatalos bűnügyi statisztikánk is megállapítja (Ált. jelentés, 33. old.), a visszaesők igazi fészke a városokban keresendő ; a legerősebben jelentkezik a bűnisméltás Budapesten, ahol az 1910. évben 4-7, 1911-ben 8-9 és 1913-ban 31-3%-kal emelkedett a visszaesők száma a közvetlenül megelőző évhez viszonyítva ; egyedül 1912-ben esett a visszaesők száma.

A hivatalos bűnügyi statisztika megállapításait részünkről még azzal óhajtanók kiegészíteni, hogy a visszaesőkre vonatkozó adatok még igazolják ama fentebbi a megrögzött, elsősorban a vagyron elleni büntetésesekkel kapcsolatosan tett megállapításainkat,²⁾ hogy ezeknek a bűnözése a legkönnyebb lévén fővárosunk ismeretlen környezetében, az adatok szerint tényleg Budapesten a legnagyobb az ez irányú visszaesés. Ismételten kiemeltük fővárosunknak magas színvonalú rendszetét ; ennek köszönhető, hogy a testi sértések és a hatóság elleni erőszak tekintetében Budapesten ilyen alacsony a visszaesés ; nem legutóljára a vidék rendszetének kevésbé fejlett mivolta idézte elő azt a jelenséget, hogy a vidéken az imént említett cselekmények tekintetében részben nagyobb a visszaesők részesedése mint a lakoságnak százaléka.

A háború utáni évek pedig a visszaeső büntetéseseknek a különféle területek közötti következő megoszlását mutatja²⁾ :

Elkövetési helye az utolsó bűncselekménynek	A visszaesők								A 12 éven felüli
	abszolút száma							száza- lékos megosz- lása	lakosság megosz- lása
	1923	1924	1925	1926	1927	1928	összesen	1920-ban	
Budapest	774	1.371	1.272	1.387	1.521	1.854	8.179	20-1	12-8
Más tj. város	671	718	812	843	776	964	4.784	11-7	7-8
Rendezett tanácsú város ..	1.091	1.173	1.154	1.166	1.297	1.327	7.208	17-7	14-0
10.000-nél népesebb község .	490	596	466	413	495	549	3.009	7-4	7-4
Más hely	2.575	3.071	2.984	2.856	2.886	3.180	17.552	43-1	58-0
Összesen	5.601	6.929	6.688	6.665	6.975	7.874	40.732	100-0	100-0

¹⁾ Magyarország bűnügyi statisztikája az 1909—1913. évekről. Budapest, 1919. 33. oldal.

²⁾ Az abszolút számokat lásd : Magyar Statisztikai Évkönyv, 31—33 (1923—1925.) évf., Budapest, 1927. 329—331. oldal. — 36 (1928.) évf., Budapest, 1929. 330. oldal. — Az összlakosságra vonatkozó abszolút számokat lásd fentebb !

A világháború utáni évekből való bűnügyi statisztikai adatok ugyancsak arról tesznek tanúságot, hogy míg Budapesten van a visszaesésnek legerősebb talaja, addig a tj. városokban már kevesebb és így tovább, a még kisebb városokban és községekben még kevesebb talaja van a visszaesésnek. Ezek az adatok is tehát a visszaeső, a megrögzött bűntevőknek Budapesten való tömörüléséről tesznek tanúságot.

4. Végül újból utalni akarunk arra, hogy kriminalaetiológiai kutatásainknál az egyes kriminogén tényezőknek kihatása pontosan, számszerűen nem állapítható meg.

A kriminalitásra hatást gyakorló tényezők rendkívül nagy számúak. Az általuk gyakorolt hatás majd közvetlenül, majd közvetve vagy más tényezőkkel karöltve válik érezhetővé. Ez azután természetesen a tényezők hatásának a vizsgálatánál is figyelembe veendő és lehetőleg arra kell törekednünk, hogy több tényező együttes hatása esetében ezen hatást elkülönítve vehessük szemügyre és a hatást lehetőleg izoláljuk. Némelykor ez sikerül; a kriminalitás akárhány tényezője hatásának megfigyelésénél azonban ez az izolálás lehetetlen és több tényező együttes hatásának megfigyelésével kell beérnünk, ami a megállapításokra természetszerűen zavarólag fog hatni. Tudatában kell lennünk annak, hogy valamely bűncselekmény létrejöttére számos körülmény hat ki és hogy ezen kölcsönhatásnak részekre bontása többnyire lehetetlen.

Teljesen szabatos, számszerűen megállapítható eredményekre ezek a kutatások már csak azért sem vezethetnek, mert a kriminalaetiológiai megfigyeléseknél komplikált, számtalan tényező által befolyásolt lélektani tömegjelenségről van szó, amelyeknél az egyes emberi cselekedetek belső, lelki folyamatát nem tudjuk nyomon követni. A kriminalaetiológia morális tudomány és épen ezért abszolút, a fizikai világrendet jellemző matematikai biztonsággal nem derítheti ki és nem állapíthatja meg minden egyes tételét és a törvényszerűségeket előidéző tényezők közötti összefüggéseket.

Ezen akadályoknak tudható be, hogy a problémáknak hosszú sorozatát megoldani idáig még nem sikerült és hogy a kriminalaetiológia művelői sok kérdést illetőleg még ma sem tudnak kielégítő választ adni!

